

ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

2019

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ Է
ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՈՐՈՇՄԱՄԲ:

**ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ**

**COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES OF
GAVAR STATE UNIVERSITY**

**СБОРНИК НАУЧНЫХ СТАТЕЙ
ГАВАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

***Ժողովածուն նվիրված է Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան
150-ամյա հրեյյանին:***

***The collection is dedicated to the 150th anniversary of Hovhannes
Tumanyan.***

Сборник посвящён 150-летнему юбилею Ованеса Туманяна.

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ «ՄԵՐԺՎԱԾ ՕՐԵՆՔ» ՊՈԵՄԸ ԵՎ ԼԵՎՈՆ ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՎԱԾՆԵՐ» ԴՐԱՄԱՆ

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՎԱԶԱԳԱՆ

*Բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ԳՊՀ հայոց լեզվի և գրականության ամբիոնի վարիչ
e-mail: vachik_grigoryan@mail.ru*

«Մերժված օրենք» պոեմում Հովհաննես Թումանյանը առաջ է քաշում մարդու ազատության խնդիրը: Սա առավելապես բնորոշ է ռոմանտիկական գրականությանը. հերոսը պայքարում է իր իրավունքների, ազատության համար: Լևոն Շանթի դրաման ներկայացնում է համաշխարհային քաղաքակրթության զարգացման ընթացքը հեթանոսական ժամանակաշրջանից մինչև քրիստոնեություն: Մարդկությունը սկզբում ստեղծեց գեղեցկության իդեալը, որն արտահայտված է հին հունական գրականության մեջ /հույները «Իլիական»-ում կոչվում են գեղեցիկ կնոջ համար/: Անցավ ժամանակ, և մարդկությունը հասկացավ, որ ուժը ևս ելք չի առաջադրում: Մարդկությունը փորփրեց և գտավ նոր իդեալ՝ քրիստոնեությունը, որ առաջադրեց հարյուրամյակների խնդիր. «Եղիր կատարյալ այնպես, ինչպես կատարյալ է քո հայրը՝ Աստված»: Քրիստոնեության նպատակը քաղաքակրթության նպատակն է՝ մարդու կատարելագոծումը: Այս գաղափարներն են արտահայտված «Հին աստվածներ» դրամայում:

Բանալի բառեր՝ ռեալիզմ, ռոմանտիզմ, սիմվոլիզմ, մշակույթի զարգացում, իդեալ, գեղեցկություն, ուժ, քրիստոնեություն, ազատություն:

**"THE REJECTED LAW" POEM BY HOVHANNES TUMANYAN AND
"THE ANCIENT GODS" DRAMA BY LEVON SHANT**

GRIGORYAN VACHAGAN

*Doctor of Philology, Professor
Head of the Chair of Armenian Language and Literature, Gavar State University*

In the poem "The Rejected Law", Hovhannes Tumanyan puts forward the issue of human freedom. This is most typical for romantic literature: the hero fights for his rights and freedom. Levon Shant's drama depicts the development of world civilization from pagan times to Christianity. First, humanity created the ideal of beauty that is expressed in the ancient Greek literature (in "The Iliad" Greeks fight for a beautiful

woman). Time has passed and the mankind has realized that power is no longer a way out and found a new ideal - Christianity, that has posed a perpetual problem: "Be perfect as your father God is." The purpose of Christianity is the purpose of civilization - the perfection of the mankind. These ideas are expressed in "The Ancient Gods" drama.

Key words: *realism, romanticism, symbolism, development of culture, ideal, beauty, power, Christianity, freedom.*

ПОЭМА ОВАНЕСА ТУМАНЯНА «ОТКЛОНЕННЫЙ ЗАКОН» И ДРАМА «СТАРЫЕ БОГИ» ЛЕВОНА ШАНТА

ГРИГОРЯН ВАЧАГАН

*доктор филологических наук, профессор,
заведующий кафедрой армянского языка и литературы ГГУ*

В поэме «Отклоненный закон» Ованес Туманян выдвигает проблему свободы человека. Это наиболее типично для романтической литературы - герой борется за свои права и свободу. Драма Левона Шанта представляет процесс развития мировой цивилизации с языческих времен до христианства. Сначала человек создал идеал красоты, нашедший отражение в древнегреческой литературе (греки борются за красивую женщину в «Илиаде»). Время прошло, и человек осознал, что сила тоже не является выходом и нашел новый идеал - христианство, выдвинув вечную проблему - «Будь совершенен, как совершенен ваш Бог-отец». Цель христианства, как и цель цивилизации, совершенство человека. Эти идеи выражены в драме «Старые Боги».

Ключевые слова: реализм, романтизм, символизм, развитие культуры, идеал, красота, сила, христианство, свобода.

НЕКОТОРЫЕ ЗАДАЧИ ОБ ИЗГИБЕ БАЛОК НА УПРУГОМ ОСНОВАНИИ ПОПЕРЕЧНЫМИ И ПРОДОЛЬНЫМИ СИЛАМИ. ЧАСТЬ 1. ИЗГИБ БАЛКИ НА УПРУГОЙ ПОЛУПЛОСКОСТИ

КУТУЗЯН НЕЛЛИ

*кандидат физико-математических наук, доцент
проректор Гаварского государственного университета
e-mail: n.kutuzyan@gsu.am*

ШЕКЯН ЛАВРЕНТИЙ

член корреспондент инженерной Академии Армении,
доктор физико-математических наук, профессор
преподаватель Гаварского государственного университета
e-mail: lshekyan@mail.ru

В рамках теории С. П. Тимошенко [1] об обобщенной модели изгиба балок, где помимо поперечных сил, продольные сжимающие или растягивающие осевые силы также влияют на прогибы балок, проведено теоретическое исследование одного класса контактных задач изгиба одной, двух или периодической системы балок на упругом основании в условиях плоской деформации.

Задачи формулируются относительно действующих в контактной области нормальных контактных напряжений к соответствующему сингулярному интегральному уравнению (СИУ). Эффективное решение этих СИУ получается непосредственным применением к ним известного численно-аналитического метода [2,3], основанного на формулах Гаусса для интегралов типа Коши и обычных интегралов с привлечением математического аппарата многочленов Чебышева.

Проблемы, связанные с исследованием конструкций, лежащих на упругом основании, представляют собой одно из актуальных, сложных и наиболее интересных задач теории упругости. Обширные классы задач об изгибе тонкостенных элементов в виде балок, плит, оболочек на деформируемых основаниях различных форм и в рамках различных физических допущений, тесно примыкающие к классическим контактным задачам теории упругости, ввиду их актуальности и практической значимости стали предметом исследования многих авторов [4,5].

В данной части работы приведено решение соответствующей задачи изгиба одной балки на упругой полуплоскости.

Ключевые слова: изгиб, балка, упругая полуплоскость, контакт, поперечные и продольные силы.

ԱՌԱՋԳԱԿԱՆ ՀԻՄՔԻ ՎՐԱ ՀԵԾԱՆՆԵՐԻ՝ ԿՈՂԱՅԻՆ ԵՎ ԵՐԿԱՅՆԱԿԱՆ
ՈՒԺԵՐՈՎ ԾՈՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐ:
ՄԱՍ 1. ՀԵԾԱՆԻ ԾՈՒՒՄԸ ԱՌԱՋԳԱԿԱՆ ԿԻՍԱՀԱՐԹՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ

ԿՈՒՏՈՒԶՅԱՆ ՆԵԼԼԻ

*Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Գավառի պետական համալսարանի պրոռեկտոր*

ՇԵԿՅԱՆ ԼԱՎՐԵՆՏԻ

*ՀՀ ՃԱ թղթ. անդամ, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր
Գավառի պետական համալսարանի դասախոս*

Հեծանների ծոման Ս. Պ. Տիմոչենկոյի ընդհանրացված մոդելի շրջանակներում, երբ լայնական ուժերից բացի երկայնական սեղմող կամ ձգող ուժերը նույնպես ազդում են հեծանների ճկման վրա, դիտարկվում է առաձգական հիմքի վրա հեծանների ծոման կոնտակտային հարթ խնդիրների մի դաս՝ երկայնական սեղմող ուժերի առկայությամբ:

Խնդիրները ձևակերպվում են առաձգական հիմքի և հեծանների միջև գործող կոնտակտային նորմալ լարումների նկատմամբ սինգուլյար ինտեգրալ հավասարման տեսքով՝ լրացուցիչ պայմանների առկայությամբ: Խնդիրների արդյունավետ լուծումը ստացվել է հայտնի թվային-վերլուծական մեթոդի անմիջական կիրառմամբ՝ հիմնվելով Կոշիի տիպի ինտեգրալների և սովորական ինտեգրալների համար գաուսյան բանաձևերի վրա և օգտագործելով Չեբիշևի բազմանդամների մաթեմատիկական ապարատը:

Աշխատանքի ներկա մասում առաձգական կիսահարթության վրա միայն մեկ հեծանի ծոման վերաբերյալ համապատասխան խնդրի լուծումն է:

Բանալի բառեր. *ծոում, հեծան, առաձգական հիմք, կոնտակտային լարումներ, լայնական և երկայնական ուժեր:*

**SOME PROBLEMS RELATED TO BENDING OF BEAMS ON AN ELASTIC BASIS BY
TRANSVERSE AND LONGITUDINAL FORCES.
PART 1. BENDING OF A BEAM ON AN ELASTIC HALF PLANE**

KUTUZYAN NELLI

*PhD in Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor
Vice-rector, Gavar State University*

SHEKYAN LAVRENTI

*Corresponding member of Eng. Acad. of Armenia, Doctor of Physical and
Mathematical Sciences, Professor
Lecturer, Gavar State University*

In the framework of the generalized model of bending beams by S. P. Timoshenko, when in addition to the transverse forces, longitudinal compressive or tensile forces also affect the deflections of beams, a class of plane contact problems of bending beams on an elastic basis under the action of longitudinal compressive forces is considered.

The problems are formulated in the form of singular integral equation (SIU) with respect to the normal contact stresses between the elastic basis and beams under some additional conditions. An effective solution to these SIUs is obtained by direct application of the well-known numerical-analytical method based on Cauchy type integrals and Gaussian formulas for ordinary integrals and using the mathematical apparatus of polynomials by Chebyshev.

This part of research provides a solution to the corresponding problem of bending one beam on an elastic half-plane.

Key words: *bending, beam, elastic basis, contact, transverse and longitudinal forces.*

ՈՒՍՈՒՑՈՂ ԸՆՏՐԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄԸ ՆԵՅՐՈՆԱՅԻՆ ՑԱՆՑԻ ԶԳԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՈՒՐՇՈՒԴՅԱՆ ԱՐՄԵՆ

Տնտեսական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ դասախոս
e-mail: armkhur@mail.ru

Քննարկված են տնտեսական գործընթացների մոդելավորման համար ստեղծվող նեյրոնային ցանցերի նախագծման որոշ հարցեր, մասնավորապես «աղմուկի» գործոնի կիրառումը մուտքային տվյալներում, ինչպես նաև ցանցի ուսուցման համար անհրաժեշտ ընտրանքների օպտիմալ սահմանների որոշումը, նախագծվող ցանցի զգայնությունը բարձրացնելու նպատակով:

Քանալի բառեր՝ նեյրոնային ցանց, ցանցի ընդհանրացման հարկություն, ցանցի զգայունություն, աղմուկի միջին քառակուսային շեղում, ցանցի ռեդուկցիա, հիպերհարթություններ:

SELECTION OF TRAINING SAMPLES TO INCREASE THE SENSITIVITY OF THE NEURAL NETWORK

KHURSHUDYAN ARMEN

*PhD in Economic Sciences, Associate Professor
Lecturer, Gavar State University*

The article examines some aspects of practical creation of neural networks for modeling economic processes, in particular, noise injection into inputs and determination of the boundaries of the number of training samples required for neural teaching.

Keywords: *neural network, ability to summarize, standard deviation, hyperplane, neural network sensitivity, pruning.*

ПОДБОР ОБУЧАЮЩИХ ВЫБОРОК ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЧУВСТВИТЕЛЬНОСТИ НЕЙРОННОЙ СЕТИ

ХУРШУДЯН АРМЕН

*кандидат экономических наук
доцент кафедры информатики и физикоматематических наук ГГУ*

В статье рассмотрены некоторые аспекты практического создания нейронных сетей для моделирования экономических процессов, в частности, введение фактора шума во входные данные и определение границ количества обучающих выборок, необходимых для нейронного обучения.

Ключевые слова: *нейросеть, способность к обобщению, чувствительность нейросети, среднеквадратическое отклонение, гиперплоскость, редукция.*

**ԱՆՕԴԱԶՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԱՐՔԻ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱԿԱՆ
ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՄԱՆԱԿԱՅԻՆ ՄՈԴԵԼԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ
MATLAB/SIMULINK ՄԻՋԱՎԱՅՐՈՒՄ**

ՀԱԿՈՐՅԱՆ ՄԱՍԻԿՈՆ

*Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ, ԳՊՀ պրոֆեսոր
e-mail: hmamik@mail.ru
ԿԱՐԱԴԵՏՅԱՆ ԱՆԻ*

Գավառի պետական համալսարանի
բնագիտական ֆակուլտետի
«Համակարգչային ճարտարագիտություն» բաժնի
մագիստրատուրայի 2-րդ կուրսի ուսանողուհի
e-mail: ani.karapetyan.2016@mail.ru

Աշխատանքում դիտարկվում է անօդաչու թռչող սարքի շարժման մաթեմատիկական նկարագրությունը, ՀԻԴ կարգավորիչների վրա մշակված կառավարվող շարժման նմանակային մոդելի կառուցվածքային սխեման, որը ունակ է հաղթահարել թռչքի պարամետրերը ըստ հետագծի և ըստ տրված խնդրի: Բինոմինալ բաշխման և Ցիգլեր-Նիկոլսի հաշվարկային մեթոդների օգնությամբ որոշվում է սխալանքի և շարժման հետևելու ճշգրտությունը: Աշխատանքում լուսաբանվում է նաև Matlab ծրագրի Simulink փաթեթի միջակայքում մոդելավորված հետազոտվող անօդաչու թռչող սարքի ոչ գծային երկայնական շարժման նմանակային մոդելի աշխատանքը:

Բանալի բառեր¹ անօդաչու թռչող սարք, շարժման մաթեմատիկական նկարագրություն, ՀԻԴ կարգավորիչ, նմանակային մոդել, մոդելավորում, ժամանակակից ծրագրային փաթեթ:

THE MATHEMATICAL DESCRIPTION OF REMOTE PILOTED VEHICLE MOVEMENT AND IMITATION MODEL DEVELOPMENT IN MATLAB/SIMULINK ENVIRONMENT

HAKOBYAN MAMIKON

PhD in Technical Sciences, Associate Professor

Lecturer, Gavar State University

KARAPETYAN ANI

2nd-year MA student

Department of Computer Engineering

Faculty of National Sciences

Gavar State University

The work deals with the mathematical description of remote piloted vehicle (drone) movement, the functional scheme of controlled movement of imitative model developed on PID controllers, which is capable of overcoming flight parameters according to trajectory and the given problem. The binominal distribution and Ziegler-

Nichols calculation methods are introduced to determine the accuracy of motion tracking and errors. The work also illustrates the functioning of a simulated nonlinear longitudinal motion model of a remote piloted vehicle the latter being simulated within the Simulink package of Matlab.

Key words: *remote piloted vehicle, mathematical description of movement, PID controller, simulation model, modeling, modern software package.*

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ ДВИЖЕНИЯ БЕСПИЛОТНИКА И ОБРАБОТКА ИМИТАЦИОННОЙ МОДЕЛИ В СРЕДЕ МАТЛАБ / SIMULINK

АКОПЯН МАМИКОН

кандидат технических наук

доцент, профессор Гаварского государственного университета

КАРАПЕТЯН АНИ

студентка магистратуры 2 - ого курса отделения компьютерной инженерии факультета естественных наук ГГУ

В работе рассматривается математическое описание движения беспилотника (БПЛА), структурная схема имитационной модели управляемого движения, обработанного на ПИД регуляторах, которая способна преодолеть параметры взлета по траектории и по заданной задаче. Приведены методы Биноминального распределения и методы вычисления Циглер-Николса, с их помощью определяется ошибка и точность выслеживания движения. В работе широко комментируется работа имитационной модели нелинейного продольного движения исследуемого беспилотного летального аппарата, моделируемого в среде пакета Simulink программы Matlab.

Ключевые слова: *беспилотный летательный аппарат (беспилотник), математическое описание движения, ПИД регулятор, имитационная модель, моделирование, современный программный пакет.*

**ԿԵՆՍԱՔԻՄԻԱԿԱՆ ԵՎ ՖԻԶԻՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՖՈՒՆԿՏԻԱՆԵՐԻ
ՀԱՍՏԱԿԱՅԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԲԶԻՋՆԵՐՈՒՄ ՕՆՏՈԳԵՆԵԶԻ
ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ**

ՍԻՄՈՆՅԱՆ ԱՐՄԵՆ

ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր,
կենսաբանական գիտությունների դոկտոր,
ԳՊՀ պատվավոր պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ Հ. Բունիաթյանի անվան կենսաքիմիայի
ինստիտուտի առաջատար գիտական աշխատող,
ՌԴ բնական գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս
e-mail: simarmen@mail.ru

ՍԻՄՈՆՅԱՆ ԼՈՒՍԻՆԵ

Բժշկական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
Մոսկվայի մարզային պետական սոցիալ-հումանիտար
համալսարանի բժշկակենսաբանական
դիսցիպլինների ամբիոնի վարիչ
e-mail: lusinesi1@mail.ru

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՄԱՐԻՆԵ

ԳՊՀ կենսաբանության, էկոլոգիայի
և առողջ պարելակերպի ամբիոնի դասախոս
e-mail: marine.hovhannisyan@gsu.am

Աշխատանքում հետաքրքիր տվյալներ են բերվել բջիջներում և դրանց օրգանելներում կենսաքիմիական և ֆիզիոլոգիական ֆունկցիաների հասակային փոփոխությունների մասին, որոնք կարևոր նշանակություն ունեն փարբեր հիվանդությունների բուժման, ախտորոշման և կանխարգելման համար: Մասնավորապես խոսվում է կյանքի տևողության և դրա վրա ազդող փարբեր գործոնների վերաբերյալ: Անդրադարձ է կատարվում ծերացման հիմնախնդրին, ծերացման ընթացքում օրգանիզմի փարբեր համակարգերում դիտվող ֆիզիոլոգիական փոփոխություններին: Հասունացման շրջանից հետո օրգանիզմում դիտվում են մորֆոլոգիական և ֆիզիոլոգիական փարբեր տեղաշարժեր, որոնք իրենց ազդեցությունն են թողնում սիրտ-անոթային և շնչառական համակարգերի, մաշկի վրա: Ծերացմանը զուգընթաց ֆիզիոլոգիական փոփոխությունները դրսևորվում են ոչ միայն հյուսվածքային, այլև բջջային և դրա առանձին օրգանելների մակարդակով:

Բանալի բառեր՝ բջիջ, օնտոգենեզ, կենսաքիմիական և ֆիզիոլոգիական ֆունկցիաներ, ծերացում, փոփոխություններ կենսաբանական համակարգում:

AGE-RELATED CHANGES IN BIOLOGICAL AND PHYSIOLOGICAL FUNCTIONS OF CELLS DURING ONTOGENESIS

SIMONYAN ARMEN

*RA Honoured Scientist, Professor,
Doctor of Biology, Honoured Professor of GSU
Leading Scientist of H.Buniatyan
Institute of Biochemistry, NAS RA*

SIMONYAN LUSINE

*Doctor of Medical Sciences,
Associate Professor
Head of the Chair of Medical and Biological Disciplines
Moscow State Social and Humanitarian University*

HOVHANNISYAN MARINE

*Lecturer of the Chair of Biology,
Ecology and Healthy Lifestyle, GSU*

The paper presents interesting data on age-related changes in biological and physiological functions of cells and their organelles, which are important for the treatment, diagnosis and prevention of various diseases.

Key words: *cell, ontogenesis, biochemical and physiological functions, aging, changes in the biological system.*

ВОЗРАСТНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ БИОЛОГИЧЕСКИХ И ФИЗИОЛОГИЧЕСКИХ ФУНКЦИЙ В КЛЕТКАХ В ТЕЧЕНИЕ ОНТОГЕНЕЗА

СИМОНЯН АРМЕН

*заслуженный деятель науки РА, профессор,
доктор биологических наук, почетный профессор ГГУ,
ведущий научный сотрудник Института биохимии им. Г. Х. Бунятыяна НАН РА*

СИМОНЯН ЛУСИНЕ

*кандидат медицинских наук, доцент
заведующий кафедрой медико-биологических дисциплин
Государственного социально-гуманитарного*

В работе представлены интересные данные о возрастных изменениях биологических и физиологических функций в клетках и их органелл, имеющие важное значение при лечении, диагностике и профилактике различных заболеваний.

Ключевые слова: клетка, онтогенез, биохимические и физиологические функции, старение, изменения в биологической системе.

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՐՈՇ ԴԵՂԱԲՈՒՅՍԵՐԻ ՀԱԿԱՄԱՆՐԷԱՅԻՆ,
ՀԱԿԱՕՔՍԻԴԱՆՏԱՅԻՆ, ՀԱԿԱԲՈՐԲՈՔԱՅԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ԼՅՈՒԴՄԻԼԱ

Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու,
դոցենտ, ԳՊՀ պրոֆեսոր,

ՀՀ ԳԱԱ Հ. Բունիաթյանի անվան կենսաքիմիայի
ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող

ՍԱՔԵՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ

ԳՊՀ բնագիտական ֆակուլտետի «Դեղագործական քիմիա» բաժնի 4-րդ
կուրսի ուսանողուհի

e-mail: anahit.saqeyan.98@mail.ru

Դեղաբույսերն ունեն մեծ կիրառություն դեղաբանության մեջ: Այժմ սինթեզված դեղամիջոցների 40%-ից ավելին ունեն բուսական ծագում: Հարուկ առանձնացվում են սիրտ-անոթային համակարգի համար նախատեսված դեղամիջոցները, որոնք 90%-ից ավելի պարունակում են ֆիտոարգասիքներ: Դրանցից սինթեզվում են բազմաթիվ դեղամիջոցներ, որոնք օգտագործվում են տարբեր հիվանդությունների ժամանակ:

Բանալի բառեր՝ դեղաբույսեր, սննդաբույսեր, դեղապատրաստուկներ, հակաօքսիդանտային, հակամանրէային, հակաբորբոքային, խթանիչ, կանխանգելիչ:

**ANTIMICROBAL, ANTIOXIDANT AND ANTI-INFLAMMATORY ACTION OF SOME
MEDICINAL PLANTS OF ARMENIA**

ARAKELYAN LYUDMILA

*PhD in Biology, Associate Professor, GSU Professor
Senior Scientist,*

H. Buniatyan Institute of Biochemistry, NAS RA

SAKEYAN ANAHIT

*4th-year Student of Pharmaceutical Chemistry Department
Faculty of Natural Sciences, Gavar State University*

Medicinal plants have a wide range of action for treatment of various diseases of people and animals. In Armenia more than 1500 plant species have medical and nutritional properties. This is due to the presence of various chemicals in these species such as: alkaloids, glycosides, saponins, flavonins, essential oils, vitamins, etc. In recent years, the specificity of the action of many medical plants has been identified (antioxidant, antimicrobial, anti-inflammatory) which made it possible to use them in the treatment of various diseases correctly.

Therefore, we can conclude that plants have huge differentiated capabilities for getting modern medicaments. Currently, more than 40% of the synthesized medicaments are of plant origin. In particular, cardiovascular drugs containing over 90% of phytoproducts stand out.

Keywords: *medicinal plants, phyto-plants, herbal remedies, antimicrobial, antioxidant, anti-inflammatory, stimulating, preventative.*

АНТИМИКРОБНОЕ, АНТИОКСИДАНТНОЕ, ПРОТИВОВОСПАЛИТЕЛЬНОЕ ДЕЙСТВИЕ НЕКОТОРЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ АРМЕНИИ

АРАКЕЛЯН ЛЮДМИЛА

*кандидат биологических наук, доцент, профессор ГГУ,
научный сотрудник Института биохимии
им. Г. Буянтяна, НАН РА*

САКЕЯН АНАИТ

*студентка 4-ого курса отделения фармацевтическая химия
факультета естествознания Гаварского государственной университета*

Лекарственные растения обладают широким спектром действия для лечения различных заболеваний у людей и животных. В Армении лечебными и пищевыми свойствами обладают более 1500 видов растений. Это обусловлено наличием в них различных химических веществ: алкалоидов, гликозидов, сапонинов, флавоноидов, эфирных масел, витаминов и т.п. За последние годы выявлена специфичность действия многих лекарственных растений

(антиоксидантные, антимикробные, противовоспалительные), что дало возможность их правильному использованию в лечении различных заболеваний.

Следовательно, можно прийти к выводу, что растения обладают огромными дифференцированными возможностями для получения современных лекарств. В настоящее время более 40 %-ов синтезированных лекарств имеют растительное происхождение. Особо выделяются сердечно-сосудистые препараты, содержащие более 90%-ов фитопродуктов.

Ключевые слова: лекарственные растения, фиторастения, фитопрепараты, антимикробные, антиоксидантные, противовоспалительные, стимулирующие, профилактические.

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԶՐՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ՄԿՐՏՉՅԱՆ ԼԱԼԱ

Գավառի պետական համալսարանի դասախոս
e-mail: l.mkrtchyan@gsu.am

Հողվածում առանձնացված են մանկական զբոսաշրջություն և մանկական սոցիալական զբոսաշրջություն հասկացությունները, քննարկվել են ՀՀ –ում գործող մանկական առողջարանների համակարգային խնդիրները: Իրականացվել է ՀՀ-ում մանկական սոցիալական զբոսաշրջության ոլորտի ձևավորման վերլուծություն՝ հաշվի առնելով երեխաների առողջության պահպանման սոցիալական աջակցություն ցուցաբերելու տնտեսական բարեփոխումը ներկայիս շուկայական հարաբերությունների հրամայականում:

Հիմնավորված են երեխաների առողջական հաստատությունների ճգնաժամային վիճակի վրա ազդող գործոնները՝ մասնավորապես մանկական հանգստի օբյեկտների գույքի սեփականաշնորհման գործընթացները, սոցիալապես անապահով խավի երեխաների առողջության վերականգնման համար պետական ծրագրերի բյուջեային ֆինանսավորման բացակայությունը, երեխաների առողջության որակի անկումը:

Բանալի բառեր՝ մանկական զբոսաշրջություն, սոցիալական զբոսաշրջություն, առողջարան, բազմապրոֆիլ հաստատություն, Վորլդ Վիժն Հայաստան, լոգոպեդ, «Մանկական զարգացման հիմնադրամ»:

PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S SOCIAL TOURISM IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

This article presents the concept of children's tourism and children's social tourism, as well as considers systemic problems in the functioning of children's spa resorts and health-improvement institutions of Armenia. A retrospective analysis of the sphere of children's tourism in Armenia is provided taking into account the economic transformation of enhancing social support for providing children's healthcare services in the context of command and market systems of management. Substantiated are the factors affecting the crisis faced by the institutions of child health improvement; particularly, the processes of privatization of property of children's health improvement institutions, the lack of budget funding by government programs to improve the health of children from socially disadvantaged groups and the decline in the quality of children's health.

Key words: *children's tourism, social tourism, spa resort, multidisciplinary institution, World Vision Armenia, logopedist, "Children's Development Fund".*

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ДЕТСКОГО СОЦИАЛЬНОГО ТУРИЗМА В РА

МКРТЧЯН ЛАЛА
преподаватель Гаварского государственного университета

В статье разделены понятия детский туризм и детский социальный туризм, рассмотрены системные проблемы функционирования детских санаторно-курортных и оздоровительных учреждений РА. Проведен ретроспективный анализ формирования сферы детского социального туризма в РА с учетом экономической трансформации обеспечения социальной поддержки здоровья детей в условиях командной и рыночной систем хозяйствования. Обоснованы факторы, повлиявшие на кризисное состояние учреждений детского оздоровления, а именно: процессы приватизации собственности учреждений детского отдыха, недостаточность бюджетного финансирования государственных программ по оздоровлению детей социально незащищенных категорий, снижение показателей качества детского здоровья.

Ключевые слова: *детский туризм, социальный туризм, санаторий, многопрофильное учреждение, World Vision Armenia, логопед, "Фонд развития детей".*

**ВЫДЕЛЕНИЕ, ОЧИСТКА И СВОЙСТВА СУПЕРОКСИД-ПРОДУЦИРУЮЩЕГО
АССОЦИАТА NADPH СОДЕРЖАЩЕГО ЛИПОПРОТЕИНА С NADPH
ОКСИДАЗОЙ ИЗ ЛИСТЬЕВ ЛЕКАРСТВЕННЫХ РАСТЕНИЙ RUMEX И
CHENOPODIUM ALBUM**

СИМОНЯН РУЗАН

*кандидат биологических наук, доцент ГГУ,
старший научный сотрудник,
Институт биохимии имени Бунятыяна НАН РА
e-mail: ruzan.simonyan@gmail.com*

СИМОНЯН ГЕГАМ

*кандидат биологических наук, старший научный сотрудник,
Институт биохимии имени Бунятыяна НАН РА
e-mail: gegasim@mail.ru*

*Впервые из мембран клеток листьев лекарственных растений *Rumex* и *Chenopodium album* выделен и очищен супероксид (O_2^-)-продуцирующий ассоциат между NADPH содержащим липопротеином (НСЛ) и NADPH оксидазой (Nox). Косвенно чистота полученных препаратов подтверждается симметричностью их элюционной диаграммы и данными электрофореза на ПААГ. Форма оптических спектров поглощения опалесцирующих водных растворов этих ассоциатов практически не отличается. Удельное содержание ассоциатов *Rumex* и *Chenopodium album* составляют $6,4 \pm 0,01$ мг/г и $5,3 \pm 0,01$ мг/г ($p < 0,05$, $n=6$), соответственно. Удельная супероксид-продуцирующая активность этих ассоциатов, определяемые адреналиновым методом составляет $34,2 \pm 4,7$ ед/мг/мл и $31,1 \pm 3,2$ ед/мг/мл ($p < 0,05$, $n=6$), для *Rumex* и *Chenopodium album*, соответственно. Механизм продуцирования O_2^- этими ассоциатами обусловлен передачей электрона от NADPH НСЛ, на поверхности клеточных мембран к гемовой группе NADPH оксидазы (Nox), далее к молекулярному кислороду, восстанавливая его до O_2^- .*

*Делается заключение, что НСЛ является кофактором для Nox на мембраны клеток этих растений. Таким образом, показывается функциональную и структурную роль этих ассоциатов, как прооксидантных компонентов лекарственных растений *Rumex* and *Chenopodium album*.*

Ключевые слова: *Rumex u Chenopodium album*, *assoquam Nox* с НСЛ, супероксид.

**RUMEX ԵՎ CHENOPODIUM ALBUM ԴԵՂԱՐՈՒՅԱԵՐԻ ՏԵՐԵՎՆԵՐԻՑ ՆԱԴՐԻ
ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՂ ԼԻՊՈՊՐՈՏԵԻՆԻ՝ ՆԱԴՐԻ ՕՔՍԻԴԱԶԻ ՀԵՏ ԿԱԶՄԱԾ
ԱՍՈՑԻԱՏԻ ԱՆՋԱՏՈՒՄԸ, ՄԱՔՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

ՍԻՄՈՆՅԱՆ ՌՈՒԶԱՆ

*Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու, ԳՊՀ դոցենտ,
ՀՀ ԳԱԱ Հ. Բունիաթյանի անվան կենսաքիմիայի
ինստիտուտի ավագ գիտական աշխատակից*

ՍԻՄՈՆՅԱՆ ԳԵՂԱՄ

*Կենսաբանական գիտությունների թեկնածու,
ՀՀ ԳԱԱ Հ. Բունիաթյանի անվան կենսաքիմիայի
ինստիտուտի ավագ գիտական աշխատակից*

Առաջին անգամ *Rumex u Chenopodium album* դեղաբույսերի տերևների բջջաթաղանթներից անջատել և մաքրել ենք սուպերօքսիդ (O_2^-)-գոյացնող ասոցիատ՝ կազմավորված ՆԱԴՐԻ պարունակող լիպոպրոտեինի և ՆԱԴՐԻ օքսիդազի (*Nox*) միջև: Ոչ անմիջականորեն նշված պատրաստուկների մաքրության մասին գնահատվել է էլյուցիոն կորի սիմետրիկության և ՊԱԱԳ էլեկտրաֆորեզի միջոցով: Այդ ասոցիատների ջրային օպալեսցենցող լուծույթների օպտիկական կլանման սպեկտրների ձևերը գործնականորեն չեն տարբերվում: Լուծույթում ադրենալինային մեթոդով որոշված այդ ասոցիատների սուպերօքսիդի գոյացման տեսակարար ակտիվությունները *Rumex* և *Chenopodium album* –ի համար համապատասխանաբար կազմում են $34,2 \pm 4,7$ Մ/մգ/մլ և $31,1 \pm 3,2$ Մ/մգ/մլ ($p < 0,05$, $n=6$): Այդ ասոցիատներով O_2^- -երի գոյացման մեխանիզմը պայմանավորված է էլեկտրոնի փոխանցմամբ բջջաթաղանթների մակերևույթին տեղակայված ՆՊԼ-ի ՆԱԴՐԻ –ից դեպի *Nox*-ի հեմային խումբ, հետո դեպի մոլեկուլային թթվածին՝ վերականգնելով դրան մինչև O_2^- : Կատարվում է եզրահանգում այն մասին, որ այդ բջջաթաղանթների մակերևույթին տեղակայված ՆՊԼ-ն *Nox*-ի համար հանդիսանում է կոֆակտոր: Այսպիսով, այդ ասոցիատները ցուցաբերում են ֆունկցիոնալ և կառուցվածքային դեր և հանդիսանում են *Rumex* և *Chenopodium album* դեղաբույսերի համար նոր պրոքսիդանտային բաղադրամասեր:

Բանալի բառեր՝ RUMEX և CHENOPODIUM ALBUM, ՆՊԼ, սուպերօքսիդ, ասոցիատ:

**ISOLATION, PURIFICATION AND PROPERTIES OF THE ASSOCIATE MADE UP OF
NADPH CONTAINING LIPOPROTEIN AND NADPH OXIDASE OUT OF HERBAL
LEAVES OF *RUMEX* AND *CHENOPODIUM ALBUM***

SIMONYAN RUZAN

*PhD in Biology, Assistant Professor of GSU,
Senior Scientist of H.Buniatyan
Institute of Biochemistry, NAS RA*

SIMONYAN GEGHAM

*Senior Scientist of
H.Buniatyan Institute of Biochemistry, NAS RA*

Out of cell membranes of leaves of medical plants *Rumex* and *Chenopodium album*, a superoxide (O_2^-)-producing associate between NADPH containing lipoprotein (NCL) and NADPH oxidase was isolated and purified for the first time. The purity of indirectly mentioned preparations is evaluated upon symmetry of elution diagram and PAAG electrophoresis. The forms of optical absorption spectra of water opalescence solutions of these associates do not practically differ. The specific activities of the associates *Rumex* and *Chenopodium album* are $6,4 \pm 0,01$ mg/g and $5,3 \pm 0,01$ mg/g ($p < 0,05$, $n=6$), correspondingly. The specific superoxide-producing activity of these associates in the solution were determined by adrenaline method: $34,2 \pm 4,7$ U/mg/ml and $31,1 \pm 3,2$ U/mg/ml ($p < 0,05$, $n=6$) composed for *Rumex* and *Chenopodium album*, correspondingly. The mechanism of the production of O_2^- by these associates is conditioned by the electron transfer from NADPH of NCL on the surface of cell membranes to heme group of Nox, then to molecular oxygen which is reduced to O_2^- . It is concluded that the NCL located on the surfaces of cell membranes is a cofactor for the Nox. Thus, these associates have functional and structural roles and function as new prooxydant components for medical plants *Rumex* and *Chenopodium album*.

Key words: *RUMEX AND CHENOPODIUM ALBUM, NCL, associate, superoxide.*

**N-ՄԻԱՄԵԹԻԼՈԼԿԱՐԲԱՄԻԴԻԼԵԹԻԼԵՆԳԼԻԿՈԼԻ ՊՂՆՁԻ ՀԵՏ
ԽԵԼԱՏԱՅԻՆ ԿՈՄՊԼԵԷՍ**

ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ ԱԶՆԻՎ

Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն
մտավոր սեփականության
գործակալության գլխավոր փորձագետ
e-mail: a_mkhitaryan@mail.ru

ԹՈՌՉՅԱՆ ԱՐՄԱՆ

ԳՊՀ տնտեսագիտական ֆակուլտետի «Ձեռնարկությունների
տնտեսագիտություն և կառավարում» բաժնի շրջանավարտ
e-mail: arm.torchyanyan@mail.ru

Աշխատանքը վերաբերում է օրգանական քիմիային, մասնավորապես ջրալուծելի N-միամեթիլոլկարբամիդիլէթիլենգլիկոլի պղնձի հեքսելատային կոմպլեքսին: Բազմափուլ սպիրտը խառնման պայմաններում փոխազդում են մեթաղի ացետատի հեքս 40-45°C ջերմաստիճանում: Խառնումն իրականացնում են մինչև քաղցրաթթվի առաջացման ավարտը, այնուհետև խառնուրդը լվանում են էթիլային սպիրտի լուծույթով, ֆիլտրում, ստացված նստվածքը չորացնում են: Որպես բազմափուլ սպիրտ օգտագործում են մոնոմեթիլոլկարբամիդիլ էթիլենգլիկոլ, որպես մեթաղի ացետատ վերցնում են մանգանի ացետատ, որպես էթիլային սպիրտի լուծույթ վերցնում են 1:1 զանգվածային հարաբերակցությամբ ացետոնի և էթիլային սպիրտի խառնուրդ, ընդ որում նախքան չորացնելը նստվածքը լվանում են դիէթիլ էթերով 45-50°C ջերմաստիճանում:

Բանալի բառեր՝ խելատային կոմպլեքսային միացություն, N-միամեթիլոլկարբամիդիլէթիլենգլիկոլի պղնձի հեքսելատային կոմպլեքս, էլանյութ, ջրալուծելի պոլիմերներ:

CHELATED COMPLEX OF N-MONOMETHYLOL CARBAMIDE ETHYLENE GLYCOL WITH COPPER

MKHITARYAN AZNIV

*PhD in Technical Sciences, Associate Professor
Senior Expert in Intellectual Property Agency
Ministry of Economic Development and
Investments, the Republic of Armenia*

TORCHYAN ARMAN

Graduate of Enterprise Economics and Management Department,

The work relates to organic chemistry, in particular, to a water-soluble chelated complex of N-monomethylol carbamide ethylene glycol with copper. The polyhydric alcohol is reacted with metal acetate when being stirred at a temperature of 40-45 ° C. Stirring is carried out until the formation of acetic acid is completed, then the mixture is washed with a solution of ethyl alcohol, filtered, and the resulting residue is dried. Monomethylol carbamide ethylene glycol is used as polyhydric alcohol, copper acetate is used as metal acetate, and a mixture of acetone and ethyl alcohol is used as a solution of ethyl alcohol at a ratio of 1: 1, whereas the residue is washed with diethyl ether at 45–50 ° C before drying.

Key words: *Chelated complex, N-monomethylol carbamidylethylene glycol chelated complex with copper, starting material, water soluble polymers.*

ХЕЛАТНЫЙ КОМПЛЕКС N-МОНОМЕТИЛОЛКАРБАМИДИЛ ЭТИЛЕНГЛИКОЛЯ С МЕДЬЮ

МХИТАРЯН АЗНИВ

кандидат технических наук, доцент

Министерство экономического

развития и инвестиции РА,

Агентство Интеллектуальной Собственности

ТОРЧЯН АРМАН

выпускник отделения экономики предприятий и управления

экономического факультета Гаварского государственного университета

Работа относится к органической химии, в частности, к водорастворимому хелатному комплексу N-монометилкарбамидил этиленгликоля с медью. Многоатомный спирт при перемешивании и температуре 40-45°C подвергают взаимодействию с ацетатом металла. Перемешивание осуществляют до окончания образования уксусной кислоты, затем смесь промывают раствором этилового спирта, фильтруют, полученный осадок высушивают. В качестве многоатомного спирта используют монометилкарбамидил этиленгликоль, в качестве ацетата металла - ацетат меди, а в качестве раствора этилового спирта берут смесь ацетона и этилового спирта при соотношении 1:1, причем перед высушиванием осадок промывают диэтиловым эфиром при температуре 45-50°C.

Ключевые слова: *Хелатный комплекс, хелатному комплексу N-монометилкарбамидил этиленгликоля с медью, исходный материал, водорастворимые полимеры.*

**N-ՄԻԱՄԵԹԻԼՈԼԿԱՐԲԱՄԻԴԻԼԵԹԻԼԵՆԳԼԻԿՈԼԻ ՄԱՆԳԱՆԻ ՀԵՏ
ԽԵԼԱՏԱՅԻՆ ԿՈՄՊԼԵՔՍ**

ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ ԱԶՆԻՎ

Տեխնիկական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,

ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն

մտավոր սեփականության

գործակալության գլխավոր փորձագետ

e-mail: a_mkhitaryan@mail.ru

ԹՈՌՉՅԱՆ ԱՐՄԱՆ

ԳՊՀ տնտեսագիտական ֆակուլտետի «Ձեռնարկությունների

տնտեսագիտություն և կառավարում» բաժնի շրջանավարտ

e-mail: arm.torchyanyan@mail.ru

Աշխատանքը վերաբերում է օրգանական քիմիային, մասնավորապես ջրալուծելի N-միամեթիլոլկարբամիդիլէթիլենգլիկոլի մանգանի հետ խելատային կոմպլեքսին:

Բազմափուլ սպիրտը խառնման պայմաններում փոխազդում են մետաղի ազդեցության հետ 40-45°C ջերմաստիճանում: Խառնումն իրականացնում են մինչև քաջախաթթվի առաջացման ավարտը, այնուհետև խառնուրդը լվանում են էթիլ սպիրտի լուծույթով, ֆիլտրում, ստացված նստվածքը չորացնում են: Որպես բազմափուլ սպիրտ օգտագործում են մոնոմեթիլոլկարբամիդիլ էթիլենգլիկոլ, որպես մետաղի ազդեցության վերցնում են մանգանի ազդեցության, որպես էթիլ սպիրտի լուծույթ վերցնում են 1:1 զանգվածային հարաբերակցությամբ ազդեցողի և էթիլ սպիրտի խառնուրդ, ընդ որում նախքան չորացնելը նստվածքը լվանում են դիէթիլ եթերով 45-50°C ջերմաստիճանում:

Բանալի բառեր՝ Խելատային կոմպլեքսային միացություն, N-միամեթիլոլկարբամիդիլէթիլենգլիկոլի մանգանի հետ խելատային կոմպլեքս, ելանյութ, ջրալուծելի պոլիմերներ:

**CHELATED COMPLEX OF N-MONOMETHYLOL CARBAMIDE ETHYLENE GLYCOL
WITH MANGANESE**

MKHITARYAN AZNIV

PhD in Technical Sciences, Associate Professor

Senior Expert in Intellectual Property Agency

Ministry of Economic Development and

Investments, the Republic of Armenia

TORCHYAN ARMAN

Graduate of Enterprise Economics and Management Department,

Faculty of Economics, Gavar State University

The work relates to organic chemistry, in particular, to a water-soluble chelated complex of N-monomethylol carbamide ethylene glycol with manganese.

The polyhydric alcohol is reacted with metal acetate when being stirred at a temperature of 40–45 ° C. Stirring is carried out until the formation of acetic acid is completed, then the mixture is washed with a solution of ethyl alcohol, filtered, and the resulting residue is dried. Monomethylol carbamide ethylene glycol is used as polyhydric alcohol, manganese acetate is used as metal acetate, and a mixture of acetone and ethyl alcohol is used as a solution of ethyl alcohol at a ratio of 1: 1, whereas the residue is washed with diethyl ether at 45–50 ° C before drying.

Key words: *Chelated complex, Chelated complex of N-monomethylol carbamidylethylene glycol with manganese, starting material, watersoluble polymers.*

ХЕЛАТНЫЙ КОМПЛЕКС N-МОНОМЕТИЛОЛКАРБАМИДИЛЭТИЛЕНГЛИКОЛЯ С МАРГАНЦЕМ

МХИТАРЯН АЗНИВ

кандидат технических наук, доцент

*Министерство экономического
развития и инвестиции РА,*

Агентство Интеллектуальной Собственности

ТОРЧЯН АРМАН

*выпускник отделения экономики предприятий и управления
экономического факультета Гаварского государственного университета*

Работа относится к органической химии, в частности, к водорастворимому хелатному комплексу N-монометиллолкарбамидил этиленгликоля с марганцем.

Многоатомный спирт при перемешивании при температуре 40–45°С подвергают взаимодействию с ацетатом металла. Перемешивание осуществляют до окончания образования уксусной кислоты, затем смесь промывают раствором этилового спирта, фильтруют, полученный осадок высушивают. В качестве многоатомного спирта используют монометиллолкарбамидил этиленгликоль, в качестве ацетата металла – ацетат марганца, а в качестве раствора этилового спирта берут смесь ацетона и этилового спирта при соотношении 1:1, причем перед высушиванием осадок промывают диэтиловым эфиром при температуре 45–50°С.

Ключевые слова: *Хелатный комплекс, Хелатный комплекс N-монометиллолкарбамидил этиленгликоля с марганцем, исходный материал, водорастворимые полимеры.*

**ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՎ ՆԱԽԻՋԵՎԱՆԻ ԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՆ ՄԻԱՆԱԼՈՒՑ ՀԵՏՈ
ՄԻՆՉԵՎ 1849Թ.**

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՀԱՄԼԵՏ

*Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ԳՊՀ հասարակական գիտությունների ամբիոնի վարիչ
e-mail: hamlet.harutyunyan48@mail.ru*

**1828թ. փետրվարի 10-ի Թուրքմենչայի պայմանագրով Ռուսական
կայսրությանը միացվեց Արևելյան Հայաստանի մեծ մասը հանդիսացող
Երևանի և Նախիջևանի խանություններն ու Օրդուբադի օկրուգը:**

**1827թ. հոկտեմբերի 6-ին գեներալ Իվան Պասկևիչի հրամանով
ստեղծվեց Երևանի ժամանակավոր վարչությունը, որը կոչված էր
իշխանություն իրականացնել գրավյալ փարաժքների նկատմամբ: 1828թ.
մարտի 21-ին Նիկոլայ Ա-ն հրովարտակ արձակեց, որով Երևանի և
Նախիջևանի խանություններից և Օրդուբադի օկրուգից ստեղծվեց
Հայկական մարզը:**

**1840թ. ցրվեց Հայկական մարզը և մտցվեց նորակազմ Թիֆլիսի
նահանգի կազմում:**

Բանալի բառեր՝ նահանգ, խանություն, մարզ, գավառ, Նիկոլայ Ա.,
Երևան:

**ADMINISTRATIVE STRUCTURE AND MANAGEMENT OF YEREVAN AND
NAKHICHEVAN KHANATES STARTING FROM JOINING RUSSIA UP TO 1849**

HARUTYUNYAN HAMLET

*Doctor of Historical Sciences, Professor
Head of the Chair of Social Sciences, Gavar State University*

By the Treaty of Turkmenchay dating back to February 10, 1828; the greater part of Eastern Armenia - the Khanates of Yerevan and Nakhichevan, as well as the Ordubad district joined the Russian Empire.

On October 6, 1827 by the order of General Ivan Paskevich, the interim administration of Yerevan was established, which was to exercise authority over the occupied territories.

On March 21, 1828 Nikolay I issued a charter establishing the Armenian province from the khanates of Yerevan and Nakhichevan and from the district of Ordubad.

In 1840 the Armenian province was dissolved and united to the newly formed Tiflis province.

Keywords: *Province, Khanate, region, district, Nikolay I, Yerevan.*

АДМИНИСТРАТИВНАЯ СТРУКТУРА И УПРАВЛЕНИЕ ЭРИВАНСКОГО И НАХИЧЕВАНСКОГО ХАНСТВ ПЕРИОДА ПРИСОЕДИНЕНИЯ К РОССИИ ДО 1849 ГОДА

АРУТЮНЯН ГАМЛЕТ

*доктор исторических наук, профессор
заведующий кафедрой общественных наук ГГУ*

Согласно Туркманчайскому договору от 10 февраля 1828г. большая часть Восточной Армении - Эриванское и Нахичеванское ханства, а также Ордубадский округ вошли в состав Российской империи.

6 октября 1827 года по приказу генерала Ивана Паскевича была создана временная администрация Еревана, которая должна была осуществлять контроль над оккупированными территориями.

21 марта 1828 года Николай I издал манифест об учреждении Армянской области из Эриванского, Нахичеванского ханств и Ордубадского округа.

В 1840 году Армянская область была распущена и включена во вновь образованную Тифлисскую губернию.

Ключевые слова: *губерния, ханство, область, провинция, Николай I, Ереван.*

“АРМЯНСКОЕ ДОСЬЕ ” ТУРЦИИ

ТУНЯН ВАЛЕРИЙ

*доктор исторических наук, профессор
ведущий научный сотрудник Института истории Национальной
академии наук Республики Армения
преподаватель Гаварского государственного университета
e-mail: tunyanvalery@rambler.ru*

Проблема формирования и развития армянской государственности находится в поле зрения турецких историков, которые выдвигают различные мифы. Турецкий историк и дипломатический служащий К. Гюрюн значительное внимание уделил “предпосылкам” Армянского вопроса в контексте формирования армянской государственности. В их круг вошли следующие главные составные: армянская церковь, фактор веры, деятельность миссионеров, пропаганда.

Теги: Армянский вопрос, Армяне, Армянская церковь, Россия, мифотворчество.

ԹՈՒՐԲԻԱՅԻ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՈՍԵՆ»

ԹՈՒՆՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ

*Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող,
ԳՊՀ դասախոս*

Հայոց պետականության ձևավորումը և զարգացումը գտնվում են Թուրքիայի պատմաբանների ուշադրության կենտրոնում: 1982թ. շրջանառության մեջ դրվեց դիվանագետ և քաղաքագետ Կ. Գյուրյունի «Հայկական դոսյեն» աշխատանքը, որը կեղծում է Հայոց պատմության և Հայկական հարցի բովանդակությունը և ապատեղեկատվական պատերազմի արգասիք է:

Բանալի բառեր՝ Հայկական հարց, հայեր, Հայ եկեղեցի, Ռուսաստան, առասպելագործություն:

«ARMENIAN DOSSIER» OF TURKEY

TUNIAN VALERY

Doctor of Historical Sciences, Professor
Leading Researcher, Institute of History, National Academy of Sciences
the Republic of Armenia
Lecturer, Gavar State University

The problem of the Armenian statehood formation and development is in sight of Turkish historians who put forward various myths. The Turkish historian and diplomat K. Gürün in his book *Armenian Dossier (Ermeni Dosyasi)* paid considerable attention to the *preconditions* of the Armenian Issue in the context of the formation of the Armenian statehood. Their range included the following main

constituents: the Armenian Church, the Faith factor, the missionaries' activities and propaganda. The main goal of the author is to lay responsibility for the Armenian-Turkish ethno-political conflict on the Armenian Church and its leadership.

Key words: *Armenian Issue, Armenians, Armenian Church, Russia, myth-making.*

**ՉԱՐԵՔԱ ԱՆԱՊԱՏՈՒՄ 1731 թ. ԳՈՐԾՎԱԾ ԳՈՐԳԻ
ՊԱՏՄԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ**

ՊՈՂՈՍՅԱՆ ԱՇԽՈՒՆՋ

Պատմական գիտությունների թեկնածու,
ԳՊՀ դասախոս
e-mail: ashkhunjpoghosyan@gmail.com

Սույն ուսումնասիրության առարկան Արցախի հյուսիսարևելյան մասում գտնվող Չարեքա վանքում 1731 թ. գործված գորգն է: Դա պարկանում է խորանավոր գորգերի խմբին դասվող «Գանձասար» տիպին: Այն ունի հայապառ հիշատակարան, որում նշված է գործելու տեղի անվանումը, կատարման տարեթիվն ու պատվիրատուի անունը: Այդպիսով, հայոց գորգագործական մշակույթի գեղազարդման տարրերի ուսումնասիրման հարցում այս գորգի գեղազարդման համակարգն ունի սկզբնաղբյուրային նշանակություն: Օգտվելով եղած հնարավորություններից՝ հեղինակը որոշակի շտկումներ է կատարել 18-20-րդ դարերին վերաբերող այս տիպի գորգերի ավանդույթների ծագումնաբանական և արեալային տարածման/այդ թվում Փոքր Ասիայում/ հարցերում:

Բանալի բառեր՝ «Գանձասար», Չարեքա վանք, «կենաց ծառ», «խոյեղջուր», «Կոզովիտ», «Լադիկ», «կակաչ»:

HISTORICAL AND CULTURAL SIGNIFICANCE OF THE CARPET WOVEN IN 1731, IN CHAREKA DESERT

POGHOSYAN ASHKHUNJ

PhD in Historical Sciences, Associate Professor

Предметом исследования данной статьи является ковер сотканный в 1731 году, в северо- западной ковроткацких центрах Арцаха, в монастыре Чарек. Оно относится коврам типы «Гандзасар» арочный группы. На ней имеется надпись на армянском языке, в которой фиксирован данные о месте и времени изготовления, а также имя заказчика. Таким образом, при изучения культуру армянского ковроткачества декоративные элементы этого ковра имеют значимость первоисточника. Используя представленные возможности, автор внес некоторые корректировки в вопросах происхождения и ареальности распространения /в том числе в Малой Азии/ традиции ковров этого типа относящегося 18-20 -ых вв.

The article examines the rug belonging to the group of arch shaped rugs, which was woven in 1731 in the Chareka Priory of Northern Artsakh and is named „Gandzasar” by the author. The rug bears an Armenian inscription, where the date and the place of manufacture, as well as the name of the ordering customer are mentioned. Thus, in the study of the Armenian rug-weaving culture, the decoration system of this rug is of primary-source historical significance. Using these possibilities the author has made some precise definitions and clarifications related to the origin of such rugs made in the 18-20 cc. in some rug-weaving centers (including Asia Minor).

Key words: «Gandzasar», Chareka Priory, «tree of life», «Cogovit», «Ladik», «Poppy».

ОБ ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМ ЗНАЧЕНИИ КОВРА, СОТКАННОГО В 1731 ГОДУ В ПУСТЫНЕ ЧАРЕК

ПОГОСЯН АШХУНДЖ

канд. ист. наук.

преподаватель ГГУ

Предметом исследования данной статьи является ковер, сотканный в 1731 году, в северо- западных ковроткацких центрах Арцаха, в монастыре Чарек. Он относится к коврам типа «Гандзасар» арочной группы. На ней имеется надпись на армянском языке, в которой зафиксированы данные о месте и времени изготовления, а также имя заказчика. Таким образом, при изучении культуры армянского ковроткачества, декоративные элементы этого ковра имеют значимость первоисточника. Используя представленные возможности, автор внес некоторые корректировки в вопросах происхождения и ареала

распространения /в том числе в Малой Азии/ традиции ковров этого типа, относящегося 18-20 -ых вв.

Ключевые слова: «Гандзасар», Монастырь Чарек, «древо жизни», «роза муфлона», «Коговит», «Ладик», «тюльпан».

ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ 1830-1850-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

ԹՈՒՆՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,

ԳՊՀ դասախոս

e-mail: tunyanvalery@rambler.ru

ԹԱՄԱՄԱՎԵՅԱՆ ՏԱԹԵՎԻԿ

ԳՊՀ հումանիտար մասնագիտությունների ֆակուլտետի
«Պատմություն» բաժնի մագիստրատուրայի շրջանավարտ

e-mail: tateviktamamaveyan@mail.ru

Աշխատանքում քննվում է Արևելյան հարցը՝ որպես միջազգային դիվանագիտության առարկա, և ցույց տալիս դրա հանգուցալուծման կարևորությունը Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականության մեջ: Մեծ տերություններից յուրաքանչյուրը գործում էր սեփական երկրի աշխարհագրական շահերից ելնելով: Ռուսաստանը, տնտեսապես և ռազմապես թույլ գտնվելով, չկարողացավ միայնակ հաղթահարել եվրոպական տերությունների համարեղ ստեղծած պայմանները:

Բանալի բառեր՝ Մերձավոր Արևելք, եվրոպական մեծ տերություններ, Ռուսաստան, դիվանագիտական պայքար, համաեվրոպական համաձայնություն, շահերի հակասություն:

THE EASTERN ISSUE IN RUSSIAN FOREIGN POLICY IN 1830-1850

TUNYAN VALERI

Doctor of History, Professor,

Lecturer, Gavar State University

TAMAMAVEYAN TATEVIK

Graduate of Master's Degree program of

The article examines the Eastern Issue as a matter of international diplomacy and highlights the significance of its resolution in Russian foreign policy. Each of the major states acted in the interests of their own country. Being economically and militarily weak, Russia was not able to overcome the barrier created by the European powers.

Keywords: *Middle East, great European powers, Russia, diplomatic struggle, Pan-European agreement, conflict of interests.*

ВОСТОЧНЫЙ ВОПРОС В СФЕРЕ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ РОССИИ В 1830-1850 ГГ.

ТУНЯН ВАЛЕРИЙ

*доктор исторических наук, профессор,
преподаватель ГГУ*

ТАМАМАНОВА ТАТЕВИК

выпускница магистратуры отделения истории ГГУ

В работе анализируется Восточный вопрос как предмет международной дипломатии и показана важность его развязки во внешней политике России. Каждая из великих держав действовала исходя из географических интересов своей страны. Россия, будучи слабой в экономическом и военном отношении, не смогла в одиночку преодолеть барьер, созданный совместно европейскими державами.

Ключевые слова: *Ближний Восток, великие европейские державы, Россия, дипломатическая борьба, общеевропейское соглашение, конфликт интересов.*

**ՀԱՐԿԸ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ ԵՎ
ԻՐԱՎԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ**

ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ ԳԱՅԱՆԵ

*Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ դասախոս
e-mail: khachatryangayane.gkh@mail.ru*

Հողվածը նվիրված է պետության տնտեսական համակարգում հարկի տեսական մոտեցումների և իրավատնտեսական հիմքերի վերլուծությանը: Անշուշտ, պատմական բոլոր ժամանակաշրջաններում պետության ֆինանսական միջոցների ձևավորման հիմնական աղբյուրը եղել են հարկերը: Շուկայական տնտեսական հարաբերությունների պայմաններում տնտեսության պետական կարգավորման կարևոր ինստրիտուտներից է երկրի հարկային համակարգը:

Հարկը պետության հարկային համակարգի արդյունավետությունը բնութագրող ցուցանիշ է: Հանդիսանալով պետական գանձարանը համալրող միջոց՝ միաժամանակ հարկերն ազդեցություն են ունենում տնտեսվարող սուբյեկտների գործունեության արդյունքների վրա: Հետևաբար հարկային համակարգը պետք է ապահովի հավասարակշռություն պետության և տնտեսվարող սուբյեկտների շահերի միջև:

Բանալի բառեր՝ *հարկ, հարկազանձում, հարկի սահմանում, պետության գործառույթ, հարկի տեսական հարցեր, տնտեսության զարգացում:*

**TAXES IN THE ECONOMIC SYSTEM OF THE STATE AND THE LEGAL-
ECONOMIC BASES**

KHACHATRYAN GAYANE

*PhD in Economics, Associate Professor
Lecturer, Gavar State University*

The article is devoted to the analysis of theoretical approaches to taxation and the legal and economic bases in the economic system of the state. Taxes have certainly been a major source of state funding in all historical periods. In the context of market economic relations, one of the most important institutions of state regulation of the economy is the tax system of the country.

Tax is an indicator of the effectiveness of the state tax system. Being a supplement to the State Treasury, taxes meanwhile affect the results of the activities of economic entities. Therefore, the tax system should ensure a balance between the interests of the state and the economic entities.

Key words: tax, taxation, tax determination, state fiscal function, theoretical tax issues, economic development.

НАЛОГ В ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВА И ЭКОНОМИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ

ХАЧАТРЯН ГАЯНЕ

кандидат экономических наук, доцент,
преподаватель ГГУ

Статья посвящена анализу теоретических подходов и экономико-правовых основ налога в экономической системе государства. Безусловно, во все исторические периоды, налоги являлись основным источником формирующим государственные финансовые средства. В условиях рыночных экономических отношений одним из важных институтов государственного регулирования экономики является налоговая система страны. Налог является показателем эффективности государственной налоговой системы. Являясь пополняющим средством государственной казны, одновременно, налоги влияют на результаты деятельности хозяйствующих субъектов.

Следовательно, налоговая система должна обеспечить баланс между государством и интересами хозяйствующих субъектов.

Ключевые слова: налог, налогообложение, установление налога, налоговая функция государства, теоретические вопросы налога, развитие экономики.

«ՄԵԿ ԳՅՈՒՂ, ՄԵԿ ԱՊՐԱՆՔ» ՇԱՐԺՄԱՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ՓՈՐՁԸ
ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԴՐԱ ՏԵՂԱՅՆԱՑՄԱՆ
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՍԻՆԱՆՅԱՆ ԱՐԵԳ

Գալստի պետական համալսարանի ասպիրանտ,
Գեղարքունիքի մարզի փոլիզմի զարգացման և
հեղափոխության կենտրոնի համակարգող
e-mail: aregsinanyan@mail.ru

Հերագորությունն նպատակն է ուսումնասիրել «Մեկ գյուղ, մեկ ապրանք» շարժումը և դրա փեղայնացման հնարավորությունը Հայաստանի Հանրապետությունում՝ գյուղերի զարգացման նպատակով: Հայաստանի գյուղերի անբարենպաստ վիճակը, գյուղաբնակների համատարած արտագնա աշխատանքի մեկնումը ժողովրդագրական, սոցիալական, փնտեսական, քաղաքական անվտանգության ապահովման և բազում այլ խնդիրներ է առաջացնում, ուստի գերակա պահանջ է դարձել գյուղացուն գյուղում պահելը, որը հնարավոր է միայն փնտեսությունը զարգացնելու, գյուղացուն կայուն աշխատանք ապահովելու և գյուղի կյանքը բարելավելու միջոցով:

Վերլուծելով «Մեկ գյուղ, մեկ ապրանք» հայեցակարգի կիրառման միջազգային և հայկական փորձը՝ հանգեցինք այն եզրակացության, որ այս մոդելի գործարկումը դրական ազդեցություն կունենա մեր գյուղերի վրա: Հողվածում նշվում է, որ ՀՀ-ում կան գյուղեր, որոնք արդեն իսկ առաջնորդվում են այդ սկզբունքով, սակայն դեռևս մոդելը չի գործածվում որպես գյուղերի զարգացման կառուցակարգ: Նշված մեխանիզմի օգտագործումը կավելացնի ապրանքաշրջանառությունը, կխթանի նոր փոքր ու միջին ձեռնարկությունների (այսուհետ՝ ՓՄՁ) սպեղծումը, կնվազեցնի արտագաղթի ծավալները:

Բանալի բառեր՝ «Մեկ գյուղ, մեկ ապրանք», ՄԳՄԱ, փարածքային զարգացում, ՓՄՁ ԶԱԿ, մոդել, փնտեսական աճ, հայեցակարգ, ձևաչափ, ՄԳՄՏ, Հայաստան, Ճապոնիա:

THE FOREIGN EXPERIENCE OF "ONE VILLAGE, ONE PRODUCT" METHOD AND ITS PLACEMENT POSSIBILITIES IN ARMENIA

SINANYAN AREG

PhD student, Gavar State University,

Coordinator of Gegharkunik Tourism Development and Research Center

The purpose of the research is to understand the movement "One Village, One Product" and its localization in the Republic of Armenia for the purpose of rural development. Emigration from rural areas of Armenia, widespread out-migration for job search of rural residents creates demographic, social, economic, political security and many other problems, therefore keeping the villagers in the village has become a priority, which can only be achieved by developing the economy, ensuring sustainable employment and improving village life.

Analyzing the international and Armenian experience of applying the concept of "One Village, One Product", we came to the conclusion that the implementation of this model will have a positive impact on our villages. The article notes that there are villages in the Republic of Armenia that are already guided by this principle, but so far the model has not been used as the mechanism of rural development. The full use of the method will increase commodity turnover, stimulate the creation of new small and medium enterprises (hereinafter SMEs), as well as reduce the emigration rates.

Key words: *One Village, One Product, OVOP, territorial development, SME DNC, model, economic growth, concept, format, OVOT, Armenia, Japan.*

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДА «ОДНА ДЕРЕВНЯ-ОДИН ПРОДУКТ» И ВОЗМОЖНОСТИ УПОТРЕБЛЕНИЯ МЕТОДА В АРМЕНИИ

СИНАНЯН АРЕГ

*аспирант Гаварского государственного университета,
координатор Гегаркуникского центра развития туризма и исследований*

Целью исследования является изучение движения «Одна деревня, один продукт» и внедрение в Республике Армения с целью развития сел. Эмиграция из сельских районов Армении, широко распространенная миграция сельских жителей с целью нахождения работы создает риски для демографической, социальной, экономической, политической безопасности и многие другие проблемы, поэтому удержание сельских жителей в деревне стало приоритетом, которого можно достичь только путем развития экономики, обеспечением стабильной работы и улучшением жизни в деревне.

Анализируя международный и армянский опыт применения концепции «Одна деревня, один продукт», мы пришли к выводу, что внедрение этой модели окажет положительное влияние на наши деревни. В статье отмечается, что в Республике Армения есть села, которые уже руководствуются этим принципом, но модель пока не используется в качестве механизма развития сел. Полное его использование позволит увеличить товарооборот, стимулировать создание новых малых и средних предприятий, снизить объемы эмиграции.

Ключевые слова: *Одна деревня, один продукт, ОДОП, территориальное развитие, МСР ПНЦ, модель, экономический рост, концепция, формат, МГМА, Армения, Япония.*

**ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ԿՈՌՊԵՐԱՏԻՎՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՑՄԱՆ
ԽԹԱՆՄԱՆ ՆԱԽԱԴԻՅԱԼ**

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

*Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ դասախոս
e-mail: hpah@mail.ru*

ՄՆԱՑԱԿԱՆՅԱՆ ԿԱՐԻՆԵ

*Տնտեսագիտության թեկնածու,
ՀԱԱՀ դասախոս
e-mail: karine.mnacakanyan.1984@mail.ru*

ԵԴԻԳԱՐՅԱՆ ԼՈՒՍԻՆԵ

*Տնտեսագիտության թեկնածու,
ՀԱԱՀ դասախոս
e-mail: yedigaryanl@gmail.com*

Ձարգացած երկրների փորձը ցույց է տալիս, որ կոոպերատիվների հաջողության հիմնական գրավականն այն է, որ դրանք շահագրգռված են ոչ թե առավելագույնի հասցնել ներդրողների շահույթը, այլ իրական խնդիրների լուծումը՝ բավարարել համայնքի կարիքները: Այսօր ավելի արդիական է սպառման խնդրի լուծումը, ուստի կարևոր ենք համարում թեմայի քննարկումը, քանի որ գտնում ենք, որ շուկայական տնտեսության պայմաններում իրացման գործընթացի բարելավման առաջնային նախադրյալը սպառողական կոոպերատիվների ներդրումն է ՀՀ գյուղատնտեսության մեջ: Կոոպերատիվները հանդես են գալիս որպես հիմնախնդրի հիմնական լուծողների:

Բանալի բառեր՝ սպառողական կոոպերատիվ, գյուղացիական կոոպերատիվներ, պետական աջակցություն, գյուղացիական տնտեսություններ, արտադրություն, պետական երաշխիքներ, շուկայական տնտեսություն:

THE ESTABLISHMENT OF CONSUMER COOPERATIVES AS A PRECONDITION FOR PROMOTING THE AGRICULTURAL PRODUCTS CONSUMPTION

HARUTYUN HARUTYUNYAN

*PhD in Economics, Associate Professor
Lecturer, Gavar State University*

MNATSAKANYAN KARINE

PhD in Economics
Lecturer, ANAU
YEDIGARYAN LUSINE
PhD in Economics
Lecturer, ANAU

The experience of developed countries shows that the main guaranty of success for cooperatives is that they are not interested in maximizing investors' profit, but solving real problems and in satisfying the community needs.

Today, it is more actual to solve consumption problems, therefore we find the discussion of this topic to be necessary, as we consider the establishment of consumption cooperatives in the Armenian agriculture to be a primary precondition for improving the consumption process in the context of market economy.

Cooperatives are the main structures that can solve these problems.

Nowadays it is very important to establish and develop consumption cooperatives for agricultural products in Armenia conditioned by small sizes of farming economies, as well by difficulties in sales.

Key words: *consumer cooperative, peasant cooperatives, state support, farms, production, state guarantees, market economy.*

ФОРМИРОВАНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ КООПЕРАТИВОВ КАК ПРЕДПОСЫЛКА СТИМУЛИРОВАНИЯ РЕАЛИЗАЦИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

АРУТЮНЯН АРУТЮН

кандидат экономических наук, доцент
преподаватель ГГУ

МНАЦАКАНЯН КАРИНЕ

кандидат экономических наук
преподаватель НАУА

ЕДИГАРЯН ЛУСИНЕ

кандидат экономических наук
преподаватель НАУА

Опыт развитых стран показывает, что главный залог успеха кооперативов является не интерес максимизации прибыли инвесторов, а решение реальных проблем, то есть удовлетворение потребностей сообщества.

Сегодня более актуально решение проблем потребления, и поэтому мы считаем обоснованным обсуждение темы, поскольку в рыночной экономике

главной предпосылкой улучшения процесса продаж является вклад потребительских кооперативов в сельское хозяйство РА.

В этом контексте кооперативы выступают в качестве ключевых решателей этих проблем.

В настоящее время в РА создание и развитие потребительских кооперативов сельскохозяйственной продукции имеет решающее значение, что обусловлено небольшими размерами ферм, а также трудностями продаж.

Ключевые слова: *потребительский кооператив, крестьянские кооперативы, государственная поддержка, фермерские хозяйства, производство, государственные гарантии, рыночная экономика.*

**ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ
ՄԵԹՈԴՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԵՎ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ**

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,

ԳՊՀ դասախոս

e-mail: hpah@mail.ru

ԱՐՄԵՆ ՓԱՀԼԱՎՈՒՆԻ

HSBC բանկի կառավարիչ

e-mail: armen.pahlavuni@hsbc.com

Հոդվածը նվիրված է տարածաշրջանային սոցիալ-տնտեսական ռեսուրսների գնահատման մեթոդոլոգիական հարցերին: Հեղինակը քննարկում և վերլուծում է պրակտիկայում կիրառվող ուսումնասիրության մեթոդները, վեր է հանում դրանց դրական և թույլ կողմերը, որի հիման վրա ներկայացնելով ՀՀ մարզերի և Երևան քաղաքի 2018թ. սոցիալ-տնտեսական հիմնական ցուցանիշները՝ առաջարկում է ցուցանիշների համախումբ, որոնց միջոցով ավելի ստույգ կարելի է գնահատել մարզի (տարածաշրջանի) ռեսուրսային կարողությունները, որոնք կարող են նպաստել դրանց սոցիալ-տնտեսական զարգացման հիմնախնդիրների լուծմանը:

Բանալի բառեր՝ *սոցիալ-տնտեսական քաղաքականություն, տնտեսական ռեսուրսներ, տարածաշրջան, մեթոդ, զարգացման ծրագրեր, մրցունակության գնահատում:*

METHODOLOGY, ASSESSMENT ISSUES AND APPROACHES OF REGIONAL SOCIO-ECONOMIC RESOURCES

HARUTYUNYAN HARUTYUN

PhD in Economics, Associate Professor

Lecturer, Gavar State University

PAHLAVUNI ARMEN

HSBC Bank Manager

The article is devoted to the methodological issues of assessing the regional socio-economic resources, where the author discusses and analyzes the research methods applied in practice, as well as identifies their positive and negative sides. Based upon these, presenting the main socio-economic indicators of the regions of the Republic of Armenia and the city of Yerevan in 2018, the author suggests a set of indicators by means of which it is possible to assess the resource capabilities of the regions with higher accuracy, which can contribute to solving the main issues of their social economic development.

Key words: *socio-economic policy, economic resources, region, method, development programs, competitiveness assessment.*

МЕТОДОЛОГИЯ, ВОПРОСЫ ОЦЕНИВАНИЯ И ПОДХОДЫ РЕГИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕСУРСОВ

АРУТЮНЯН АРУТЮН

кандидат экономических наук, доцент

преподаватель ГГУ

ПАХЛАВУНИ АРМЕН

менеджер банка HSBC

Статья посвящена методологическим вопросам оценивания региональных социально-экономических ресурсов, в которой автор обсуждает и анализирует методы исследования, примененные в практике, выявляет их положительные и отрицательные стороны, на основе которых, представляя основные социально-экономические показатели областей РА и города Еревана 2018 года, предлагает совокупность показателей, с помощью которых можно точнее оценить ресурсные возможности области (региона), которые могут способствовать решению основных вопросов их социально-экономического развития.

Ключевые слова: социально-экономическая политика, экономические ресурсы, регион, метод, программы развития, оценивание конкурентоспособности.

ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ

Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,

ԳՊՀ դասախոս

e-mail: _valeriaraqeljan@ysu.am

ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ ՍԱՐԳԻՍ

Երևանի պետական համալսարանի հայցորդ

e-mail: _Vardanyan717@gmail.com

Հոդվածում փորձ է կատարվել բացահայտել ձեռնարկատիրական ռիսկերի առաջացման պարճառները, իրականացվել է ձեռնարկատիրական ռիսկերի դասակարգում: Քննարկվել է դրանց քանակական և որակական մեթոդները, մասնավորապես փորձագիտական, վիճակագրական, նմանօրինականացման կոմբինացված մեթոդները: Մարկովի լեմմայի և Չեբիշևի անհավասարության օգնությամբ փորձ է կատարվել գնահատել ձեռնարկատիրական ռիսկեր, իսկ Ալյումանի մոդելի օգնությամբ գնահատվել է կազմակերպության սնանկացման ռիսկը: Ուսումնասիրվել է նաև ռիսկերի որակական գնահատման առանձնահատկությունները:

Բանալի բառեր՝ շուկա, ռիսկ, ձեռնարկատիրություն, տնտեսություն, ձեռներեց, կառավարում, գնահատում, մեթոդ, ֆինանսական, քանակական մեթոդ, որակական մեթոդ:

A FEW QUESTIONS ON RISK ASSESSMENT METHODOLOGY

ARAKELYAN VALERI

PhD in Economics, Associate Professor

Lecturer, Gavar State University

VARDANYAN SARGIS

Applicant, Yerevan State University

This article attempts to identify the causes of entrepreneurial risks. Entrepreneurial risk classification has been carried out. The methods of their quantitative and qualitative assessment have been discussed, in particular, the expert,

statistical, legalization and combining methods. An attempt was made to estimate the entrepreneurial risks with the help of inequality model by Markov Lemma and Chebishni, and the risk of bankruptcy of the organization with the help of a model by Altman. Peculiarities of qualitative risk assessment have also been studied.

Key words: market, risk, entrepreneurship, economics, entrepreneur, management, estimation, method, financial, quantitative method, qualitative method.

НЕСКОЛЬКО ВОПРОСОВ ПО МЕТОДОЛОГИИ ОЦЕНКИ РИСКОВ

АРАКЕЛЯН ВАЛЕРИЙ

*кандидат экономических наук, доцент
преподаватель ГГУ*

ВАРДАНЯН САРГИС

соискатель Ереванского Государственного Университета

В данной статье предпринята попытка выявить причины предпринимательских рисков. Была проведена классификация предпринимательских рисков. Обсуждались методы их количественной и качественной оценки, в частности, экспертные, статистические, легализационные, комбинирующие методы. Была предпринята попытка оценить предпринимательские риски с помощью неравенства Маркова Леммы и Чебишина, а также риска банкротства организации с помощью модели Альтмана. Также были изучены особенности качественной оценки риска.

Ключевые слова: рынок, риск, предпринимательство, экономика, предприниматель, управление, оценка, метод, финансовый, количественный метод, качественный метод.

ԱՊՐԱՆՔԻ ՄՐՑՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ

*Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ դասախոս*

e-mail: valeriaraqelyan@ysu.am

ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ ԷԴԳԱՐ

ՀՀ ԳԱԱ Մ.Քոթանյանի անվ. տնտեսագիտության ինստիտուտի հայցվոր

e-mail: baghdasaryan@mail.ru

ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ ԳՈՒՐԳԵՆ

*ԳՊՀ գլխավոր հաշվապահ,
ԳՊՀ դասախոս*

Հեղինակների կարծիքով՝ ժամանակակից գիտարեխնիկական առաջընթացն իր ազդեցությունն է ունեցել ինչպես արտադրության, այնպես էլ սպառման ոլորտների վրա: Այդ փոփոխությունների շնորհիվ ապրանքի որակը դարձել է սպառողի վարքը և արտադրողի ռազմավարությունը որոշող գործոն: Չնայած այն հանգամանքին, որ Հայաստանը մրցունակության մակարդակի հարցում հետ է մնում առաջատար երկրներից՝ հայրենական տնտեսության համար բացառապես արդյունավետ է ապրանքի որակի բարձրացումը՝ արտահանման ընդլայնման և հայրենական շուկայում մրցակցային դիրքի հզորացման նպատակով:

Բանալի բառեր՝ մրցակցություն, մրցունակություն, շուկա, ապրանք, ռազմավարություն, արդյունավետություն, որակ, ցուցանիշներ:

INDICATORS OF GOODS COMPETITIVENESS ASSESSMENT

ARAKELYAN VALERI

PhD in Economics, Associate Professor

Lecturer, Gavar State University

BAGHDASARYAN EDGAR

PhD student at the Economic Institute after M.Kotanyan

MURADYAN GURGEN

Chief Accountant, Lecturer, Gavar State University

According to the author, the contemporary scientific-technical progress has influenced the spheres of production and consumption. Due to these changes the quality of goods has become a factor that identifies the consumer's behaviour and the producer's strategy. Though in terms of competitiveness Armenia lags behind the leading states, the raise in quality of goods is exclusively important for home economy in order to expand the export and strengthen the competitive positioning in the home economy.

Key words: *competition, competitiveness, market, goods, strategy, effectiveness, quality, indicators.*

ПОКАЗАТЕЛИ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ТОВАРА

АРАКЕЛЯН ВАЛЕРИЙ

кандидат экономических наук, доцент

Преподаватель ГГУ

БАГДАСАРЯН ЭДГАР

соискатель экономического института имени М. Котаняна

МУРАДЯН ГУРГЕН

главный бухгалтер ГГУ

Преподаватель ГГУ

По мнению автора, современный научно-технический прогресс повлиял на сферы как производства, так и потребления. Благодаря этим изменениям, качество товара стало фактором, определяющим поведение потребителя и стратегию производителя. Несмотря на то обстоятельство, что по уровню конкурентоспособности Армения отстает от лидирующих стран, для отечественной экономики эффективно исключительно повышение качества товара с целью расширения экспорта и укрепления конкурентной позиции на отечественном рынке.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоспособность, рынок, товар, стратегия, эффективность, качество, индикаторы.

**ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՈԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՄԱՆ
ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԵՐ**

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ՎԱԼԵՐԻ

Տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ,

ԳՊՀ դասախոս

e-mail: valeriaraqelyan@ysu.am

ՄԿՐՏԶՅԱՆ ԱՆՆԱ

ԵՊՀ ասիստենտ

e-mail: mkrtychyananna@ysu.am

ՏԿԱԶԵՆԿՈՒ ԱՆԺԵԼԱ

ՀՌՀ ասպիրանտ

e-mail: tkanjela@gmail.com

**Հողվածում հեղինակները փորձել են բացահայտել
ռազմավարական կառավարման արդի հիմնախնդիրները:**

**Մասնագիտական գրականության մեջ գոյություն ունեցող
մոտեցումների վերլուծության արդյունքում առաջարկվել է
ռազմավարական կառավարման նոր հայեցակարգ, ըստ որի՝
ռազմավարությունը ներկա և ապագա փոփոխություններին համահունչ
անընդհատ այլընտրանքային կանխատեսումներ իրականացնող և**

որոշակի ռեսուրսների փիրապետող կառավարման սուբյեկտի նպատակային գործողությունների ամբողջությունն է, որը համակարգային փոփոխությունների պայմաններում կառավարման յուրաքանչյուր սուբյեկտի համար արտահայտում է կոնկրետ բովանդակություն և ձև ունեցող բազմաչափ հարաբերություններ:

Բանալի բառեր՝ *նազնավարություն, շուկա, մրցակցություն, մրցունակություն, ապրանք, տեխնոլոգիաներ, ռեսուրսներ, մոդել, ներքին միջավայր, վերլուծություն, պլանավորում:*

ORGANIZATION STRATEGY DEVELOPMENT CONCEPT

ARAKELYAN VALERI

PhD in Economics, Associate Professor

Lecturer, Gavar State University

MKRTCHYAN ANNA

Assistant, YSU

TKACHENKO ANJELA

PhD student, RAU

In this article the authors present current issues of strategic management.

Analyzing the approaches available in the specialized literature, a new concept of strategic management was proposed, according to which a strategy is a set of targeted actions of a subject that owns resources and forecasts current and future changes to constant and predictable alternatives, which, in the context of systemic changes for each entity, expresses a specific content and multifaceted relationships.

Key words: *strategy, market, competition, competitiveness, product, technology, resources, model, internal environment, analysis, planning.*

КОНЦЕПЦИИ РАЗВИТИЯ СТРАТЕГИИ ОРГАНИЗАЦИИ

АРАКЕЛЯН ВАЛЕРИЙ

кандидат экономических наук, доцент

преподаватель ГГУ

МКРТЧЯН АННА

ассистент ЕГУ

ТКАЧЕНКО АНЖЕЛА

аспирант РАУ

В статье авторами представлены актуальные проблемы стратегического управления.

Анализируя подходы, имеющиеся в специализированной литературе, была предложена новая концепция стратегического управления, согласно которой стратегия представляет собой набор целевых действий субъекта, владеющего ресурсами и прогнозы, подверженные постоянным и предсказуемым альтернативам текущих и будущих изменений, что в условиях системных изменений для каждого субъекта управления выражает конкретное содержание и вид многомерных отношений.

Ключевые слова: стратегия, рынок, конкуренция, конкурентоспособность, продукт, технология, ресурсы, модель, внутренняя среда, анализ, планирование.

**ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹԻ ՇՐՋԱՆԱԿՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎՈՂ
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏԱԳԱ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ
ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ**

ՀԱԿՈԲՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ
ԳՊՀ դասախոս
e-mail: ahakobyan@inbox.ru

Հողվածում ներկայացվում է Հայաստանի Հանրապետությունում սոցիալական փաթեթի ներդրման անհրաժեշտությունը, նպատակները, կիրառման ընթացքում բացահայտված դրական ու բացասական երևույթները, ինչպես նաև սոցիալական փաթեթի շրջանակում իրականացվող ծառայությունների հետագա զարգացման և բարելավման միտումները: Ներկայացվել է տեղեկատվություն իրականացվող ծառայությունների վերաբերյալ՝ սկսած ներդրման պահից, բացահայտվել են օրենսդրական դաշտում կատարված փոփոխությունները՝ մեկնաբանելով դրանց դրական ազդեցությունը, ինչպես նաև սոցիալական փաթեթի ներդրման դրական և խթանող ներգործությունը մեր երկրում սոցիալական հիմնախնդիրների լուծման ուղղությամբ:

Վերլուծության արդյունքում արվել են առաջարկություններ՝ հիմնականում ուղղված կուրակային կարգով հավաքված և տվյալ բյուջեդային տարվա ընթացքում չօգտագործված գումարներին: Քանի որ ներկայումս գործող օրենսդրության համաձայն շահառուն կարող է այդ գումարները օգտագործել հաջորդ տարիներին, ապա առաջարկվում է հնարավորություն ընձեռել, որպեսզի նրանք իրենց հանգիստը կարողանան կազմակերպել ոչ միայն Հայաստանում և Արցախում, այլ նաև արտասահմանում: Բացի դրանից՝ խիստ կարևոր ենք համարում նաև

հանրապետությունում առողջապահական պարտադիր բժշկական ապահովագրության կիրառման հնարավորինս ընդլայնումը՝ ընդգրկվող շահառուների առումով:

Բանալի բառեր՝ սոցիալական փաթեթ, շահառու, կուրակված միջոցներ, պարտադիր բժշկական ապահովագրություն, սոցիալական երաշխիքներ, հիփոթեքային վարկի ամսական մարումներ, բնակչության խոցելի խավեր:

TRENDS IN THE FURTHER DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF SERVICES PROVIDED WITHIN THE SOCIAL PACKAGE

HAKOBYAN ANAHIT

Lecturer, GSU

The article presents the necessity, goals, objectives, as well as the positive and negative phenomena revealed during the implementation of social package in the Republic of Armenia, as well as the trends of further development and improvement of services provided within the social package. Social package has a considerable motivating impact. Information on the services provided, starting from the moment of introduction, as well as changes made in the legislation were presented, commenting on their positive impact, as well as the positive and stimulating impact of the implementation of social package on solving social problems in our country.

As a result of the analysis, recommendations were made mainly directed to funds collected and not used during one budget year. As the current legislation allows the beneficiaries to use the money in the future, it is suggested to enable them to organize their holidays not only in Armenia and Artsakh, but also abroad. In addition, we think that it is extremely important to maximize the use of compulsory health insurance in the Republic making it available to eligible beneficiaries.

Key words: *social package, beneficiary, accumulated funds, compulsory medical insurance, social guarantees, monthly mortgage loan repayments, vulnerable population.*

ТЕНДЕНЦИИ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УСЛУГ В РАМКАХ СОЦИАЛЬНОГО ПАКЕТА

АКОПЯН АНАИТ

Преподаватель ГГУ

В статье представлены необходимость, цели, реализации социального пакета в Республике Армения, а также тенденции дальнейшего развития и совершенствования услуг, предоставляемых в рамках социального пакета. Социальный пакет дает значительный мотивирующий эффект. Представлена информация о предоставляемых услугах, начиная с момента их введения, а также об изменениях в законодательной сфере, комментируется их положительное влияние, а также положительное и стимулирующее влияние внедрения социального пакета для решения социальных проблем в нашей стране.

В результате анализа были сделаны рекомендации в основном направленные на средства, собранные и не использованные в течение одного бюджетного года. Поскольку действующее законодательство позволяет бенефициару использовать деньги в ближайшие годы, предлагается дать им возможность организовать свой отпуск не только в Армении и Арцахе, но и за рубежом. Кроме того, мы считаем чрезвычайно важным, чтобы максимально использовать возможность внедрения обязательного медицинского страхования в Республике было доступно для многих бенефициаров.

Ключевые слова: социальный пакет, бенефициар, накопленные средства, обязательное медицинское страхование, социальные гарантии, ежемесячные выплаты по ипотечным кредитам, уязвимое население.

ԲԱՆԿԵՐԻ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԵՎ ՊԱՍԻՎՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԲԱՆԿԵՐՈՒՄ

ՀԱԿՈՐՅԱՆ ԱՐՄԵՆ

Տնփեսագիրության դոկտոր,

ԳՊՀ դասախոս

e-mail: armen_hakobyan@hotmail.com

ՂԱՐԱԲԱՂՅՅԱՆ ԲԱԲԿԵՆ

ԳՊՀ շրջանավարտ

e-mail: bab1993gh@gmail.com

Այս հոդվածում ներկայացվել է ՀՀ առևտրային բանկերի ակտիվների և պարտավորությունների ֆինանսական կառավարման վերլուծությունը 2011-2015 թվականներին: Միևնույն ժամանակ վերլուծվել է ՀՆԱ-ի և առևտրային բանկերի շահույթի միջև կապը: Ուսումնասիրվել և վերլուծվել է ՀՀ առևտրային բանկերի գործունեության կառավարման համար փաստացի իրավական հիմնախնդիրները, ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները:

Բանալի բառեր՝ առևտրային բանկեր, ակտիվների և պասիվների կառավարում, ՀՆԱ, զույր շահույթ, վարկեր, ավանդներ:

THE PROBLEMS OF MANAGEMENT OF ASSETS AND LIABILITIES IN THE COMMERCIAL BANKS OF ARMENIA

HAKOBYAN ARMEN

*Doctor of Economics,
Lecturer, Gavar State University*

G HARABAGHTSYAN BABKEN

GSU Graduate

This article is dedicated to analyzing the financial management of assets and liabilities of commercial banks in Armenia using statistical data for the period of 2011-2015. At the same time the relations between GDP and the profit of commercial banks were evaluated. The state of financial assets and liabilities including the indicators of loans and deposits were analyzed; actual legal and legislative issues related to the development and regulation of commercial banks were touched upon.

Key words: *commercial banks, management of assets and liabilities, GDP, net profit, loans, deposits.*

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ АКТИВАМИ И ПАССИВАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ РА

АКОБЯН АРМЕН

*доктор экономических наук,
преподаватель ГГУ*

КАРАБАХЦЯН БАБКЕН

выпускник ГГУ

В данной статье автор пытается проанализировать проблемы управления активами и пассивами коммерческих банков РА, при этом изучив статические показатели, связь ВВП и прибыли банковской сферы за 2011-2015 годы. Также проанализировано состояние финансовых активов и обязательств, в том числе показатели кредитов и депозитов по областям экономики. Затонуты актуальные правовые и законодательные вопросы развития и регулирования деятельности коммерческих банков РА.

Ключевые слова: *коммерческие банки, управление активами и пассивами, ВВП, чистая прибыль, кредиты, депозиты.*

ԴԵՖՈ - ՍՎԻՖԹ ԱՌՆՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ

ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ ԱՐԱ

Բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
ԳՊՀ հայոց լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս
e-mail: arakelyan48@yandex.com

Հոդվածում փորձ է արվում դիտարկել 18-րդ դարի անգլիական գրականության երկու խոշորագույն դեմքերի՝ Դանիել Դեֆոյի և Ջոնաթան Սվիֆթի, նրանց գրական ժառանգության, մասնավորապես հիմնական երկերի՝ «Ռոբինզոն Կրուզո» և «Գուլիվերի ճանապարհորդությունը» վեպերի միջև առկա ընդհանրությունները և զանազանությունները: Ընդգծվում է այն հանգամանքը, որ խնդիրը նոր չէ գրականության մեջ, դրանով զբաղվել են ինչպես անգլիացի, այնպես էլ ոուս բազմաթիվ գիտնականներ:

Ապրելով միևնույն դարաշրջանում և միևնույն երկրում՝ Դեֆոն և Սվիֆթը միաժամանակ նաև մեծապես փարբերվում են իբրև մրաօժողներ և գրողներ: Դեֆոյի աշխարհայացքը կապված է նոր զարգացող բուրժուազիայի քաղաքական գործունեության հետ, մինչդեռ Սվիֆթի հետաքրքրությունները ինչ-որ չափով կապված էին արիստոկրատիայի հետ: Եթե Դեֆոն իր վեպում խոսում է մարդու մեծության, գործարարության և կամքի մասին՝ ամեն կերպ բարձրացնելով Անգլիան և անգլիացուն, ապա Սվիֆթը ծաղրուծանակի է ենթարկում անգլիական բարքերն ու քաղաքակրթությունը:

Հոդվածում այն միտքն է զարգացվում, որ այս հակամարտությունը ոչ թե աղքատացրել, այլ հարստացրել է անգլիական գրականությունը:

Բանալի բառեր՝ բուրժուական գործարարություն, բնական մարդ, բանականություն, փիլիսոփայական վեպ, լիլիպուտ, կեղծ գիտություն, պեսիմիզմ, լավատեսություն:

ABOUT DEFOE AND SWIFT RELATIONS

ARAKELYAN ARA

Doctor of Philology, Professor
Lecturer of the Chair of Armenian Language and Literature, GSU

The article attempts to study the similarities and differences in the worldview of two major representatives of the 18th-century English literature - Daniel Defoe and Jonathan Swift, reflected in their literary heritage, in particular, in the works "Robinson Crusoe" and "Gulliver's Travels. It is emphasized that the issue is not new in the literature, as many English and Russian scholars have addressed it.

Living in the same country and in the same era, Defoe and Swift also have completely different views as thinkers and writers. Defoe's worldview is tied to the political activity of the newly emerging bourgeoisie, while Swift's interests were to some extent linked to aristocracy. In his novel Defoe speaks of human greatness, proficiency, and power of will by glorifying England and the Englishmen in every possible way, whereas Swift ridicules English morality and civilization.

The article substantiates the idea that this disagreement enriches the English literature rather than impoverishing it.

Keywords: *bourgeoisie proficiency, nature, mind, philosophical novel, midget, false science, pessimism, optimism.*

О СВЯЗЯХ ДЕФО И СВИФТ

АРАКЕЛЯН АРА

*доктор филологических наук, профессор,
преподаватель кафедры армянского языка и литературы ГГУ*

В статье предпринята попытка изучить сходства и различия в мировоззрении крупнейших представителей английской литературы 18-го века Даниэла Дефо и Джонатана Свифта, отраженные в их литературном наследии, в частности, в произведениях «Робинзон Крузо» и «Путешествие Гулливера». Подчеркивается, что эта проблема не нова в литературе, ею занимались многочисленные как английские, так и русские ученые.

Живя в одной и той же стране, в ту же эпоху, Дефо и Свифт как мыслители и писатели в то же время имеют совершенно разные воззрения. Миропонимание Дефо связано с политической деятельностью новой буржуазии, в то время как интересы Свифта были в некоторой степени связаны с аристократией. Если Дефо в своем романе говорит о величии, деловитости и воле человека, всеми возможными способами возвеличивая Англию и англичанина, то Свифт высмеивает английскую мораль и цивилизацию.

В статье обосновывается мысль, что это разногласие не обедняет, а обогащает английскую литературу.

Ключевые слова: буржуазная деловитость, натура, разум, философский роман, лиризм, ложная наука, пессимизм, оптимизм.

**ՏԵՐՄԻՆԱՅԻՆ ԶՈՒԳԱՀԵՌՔԵՎԵՐ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ**

ՊԱՊԻԿՅԱՆ ՍԻԼՎԱ

*Բանասիրական գիտությունների թեկնածու,
ՀՀ ԳԱԱ Հր. Աճառյանի անվան լեզվի հնասրիպուրի գիտաշխատող
e-mail: papikyansilva@yandex.com*

Բառային փոխառությունը գործընթաց է, որ կատարվում է անհրաժեշտաբար մի լեզվում առաջացած հասկացությունն ու այն նշանակող բառը փոխառելու միջոցով: Այն հետևանք է հասարակական-քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական , մշակութային և այլ ազդեցությունների: Փոխառու լեզուն յուրացնում է անհրաժեշտաբար կատարված փոխառությունները, որոնց մի մասը դառնում է նրա բառապաշարի անկապտելի մասը: Ժամանակի ընթացքում փոխառու լեզվում կարող է ստեղծվել փոխառյալ բառի համարժեքը, և օտար բառն ու այդ լեզվում ստեղծված դրա համանշանակը սկսում են գործածվել զուգահեռաբար: Զուգահեռ ձևերի գործածությունը սովորաբար ժամանակավոր բնույթ է կրում, թեև այդ ժամանակը կարող է նաև երկարատև լինել: Հաղթում է տերմինազույգի անդամներից մեկը:

Բանալի բառեր՝ տերմինաբանություն, հասարակական գիտություններ, տերմինային զուգահեռ ձևեր, իմաստային պատճենում, կառուցվածքիմաստային պատճենում, կիսապատճենում, փոխառյալ բառ, տերմինազույգ:

PARALLEL TERMS IN THE SOCIAL SCIENCES

PAPIKYAN SILVA

PhD in Philology

Researcher at the Language Institute after H. Acharyan, NAS RA

At each stage of language development, parallel terms emerge for this or that reason. The use of parallel terms is usually temporary. One member of the term pair usually wins. The reasons of emergence of parallel terms are different. We have referred to parallel terms formed of borrowed terms and their Armenian equivalents

/literary criticism, linguistics, economics, law and different branches of art/. In the social sciences, borrowings and their Armenian parallel terms are divided into the following groups: a) loan word and the Armenian equivalent - semantic copying, b) loan word and its structural-semantic copying, c) loan word and half copying. In the parallel use of both borrowed and Armenian terms, the preference is often given to the Armenian equivalents, sometimes to foreign terms and sometimes they both are used in parallel.

Key words: *terminology, social sciences, parallel terms, semantic copying, structural-semantic copying, half copying, loan word, term pair.*

ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ ТЕРМИНЫ В ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУКАХ

ПАПИКЯН СИЛЬВА

кандидат филологических наук

научный сотрудник Института языка имени Р. Ачаряна НАН РА

На каждом этапе развития языка по той или иной причине возникают параллельные формы. Использование параллельных терминов обычно носит временный характер. Из пары терминов побеждает один. Причины возникновения параллельных терминов различны. Рассмотрены параллельные термины, составленные из заимствованных терминов и их армянских эквивалентов /литературоведение, лингвистика, экономика, право, различные отрасли искусства/. Встречающиеся в общественных науках заимствования и соответствующие им параллельные формы на армянском подразделяются на следующие группы: а) заимствованное слово и армянский эквивалент - семантическое калькирование, б) заимствованное слово и его структурно-семантическое калькирование, в) заимствованное слово и полукалькирование. Среди заимствованных и параллельно используемых армянских терминов часто побеждают армянские эквиваленты, иногда побеждают иностранные термины, а иногда они используются параллельно.

Ключевые слова: *терминология, общественные науки, параллельные термины, семантическое калькирование, структурно-семантическое калькирование, полукалькирование, заимствованное слово, пара терминов.*

ՉԱՐԵՆՑԻ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ ԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԱԿՈԲՅԱՆ ԱՏՈՍ

Մեծ Մասրիկի միջնակարգ դպրոցի տնօրեն
e-mail: atomakopyan@mail.ru

Հոդվածը նվիրված է Հովհաննես Թումանյանի և Եղիշե Չարենցի սրբեղծագործական և անձնական առնչություններին: Եղիշե Չարենցը 1921թ. ծանոթանում է Հովհաննես Թումանյանի հետ:

Բնավ չկրելով Թումանյանի ազդեցությունը՝ 1922-ի հունիսին փապագրված «Ի՞նչ պետք է լինի արդի հայ բանաստեղծությունը» ծրագրային հոդվածում, հիմնական թիրախ ունենալով Տերյանին, Չարենցը առաջին անգամ խոսեց Թումանյանի մասին, ընդ որում ռեալիստական խորը վերլուծության ենթարկելով նրա սրբեղծագործությունը...

Թումանյանի մահը Չարենցի վրա ցնցող ու ճնշող ազդեցություն թողեց: Տպագրվում է Չարենցի «Երկու աշխարհի սահմանագծում» հոդվածը, որը կարող է համարվել Թումանյանի մասին երբևէ գրված լավագույն հոդվածներից մեկը:

1932-ին Չարենցը խմբագրում է Թումանյանի երկերի լիակատար ժողովածուն:

Թումանյանն իր ողջ էպիկականությամբ հառնեց անմահ «Գիրք ճանապարհի» գմրուխտակուռ էջերում...

Ո՛րն էր Չարենցի թումանյականությունը... Այդ հարցին սպառիչ կերպով պատասխանել է նորից ինքը՝ վսեմագույն Չարենցը՝ իրեն հատուկ բանաստեղծական ուրույն ձևերի մեջ...

Բանալի բառեր՝ Չարենց, Թումանյան, Տերյան, թումանյականություն, փաստարկ, նահապետական կենցաղ, հուշագրություններ, գիտական հրատարակություն, «Գիրք ճանապարհի», դիստիքոս, ռուբայի:

THE STYLE OF TUMANYAN IN CHARENTS'S WORKS

HAKOBYAN ATOM

Director of Mets Masrik secondary school

The article is dedicated to the artistic and personal relationships of Hovhannes Tumanyan and Yeghishe Charents. Yeghishe Charents met with Hovhannes Tumanyan in 1921.

Not being influenced by Tumanyan, Charents first spoke about him in the article "What should modern Armenian poetry be like?", published in June 1922. Having Teryan as the main target, Charents made a deep realistic analysis of Tumanyan.

Tumanyan's death made a shocking and oppressive influence on Charents. The article "On the border of two worlds" by Charents can be considered one of the best articles ever written about Tumanyan.

In 1932 Charents edited the complete collection of works by Tumanyan.

Tumanyan rose with all his epicism in the emerald pages of "The Book of The Way".

Where exactly was the style of Tumanyan reflected in Charents's work? The greatest Charents himself gave an exhaustive answer to this question in poetic ways typical to him.

Key words: *Charents, Tumanyan, Teryan, the style of Tumanyan, argument, patriarchal life, memorandum, scientific publication, "The Book of the Way", distich, rubais.*

ТУМАНЯНИЗМ ЧАРЕНЦА

АКОПЯН АТОМ

директор Мец Масрикской средней школы

В статье анализируются творческие связи и личные отношения между Ованесом Туманяном и Егише Чаренцем. В 1921 году Егише Чаренц познакомился с Ованесом Туманяном. В опубликованной в июне 1922 года программной статье "Каким должно быть современное армянское стихотворение" Чаренц впервые говорит о Туманяне, причем глубоко реалистически анализируя его.

Смерть Туманяна оставила ошеломляющее и подавляющее влияние на Чаренца. Была опубликована статья Чаренца "На рубеже двух миров", которую можно считать одной из лучших статей о Туманяне. В 1932 году Чаренц редактирует полное собрание сочинений Туманяна. Туманян всей своей эпической сущностью воскрес на изумрудных страницах бессмертной "Книги пути".

В чем туманянизм Чаренца?.. На этот вопрос в особых стихотворных формах, присущих только ему, дал исчерпывающий ответ сам величественный Чаренц.

Ключевые слова: *Чаренц, Туманян, Терян, туманянизм, аргумент, патриархальная жизнь, мемуары, научное издание, "Книга пути", дистих, рубаи.*

**ԳՈՅԱԿԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐՄԸ ԵՎ «ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ
(ՀԱՏՈՐ 2)» ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ**

ԲԵՐԲԵՐՅԱՆ ՎԱԼՏԵՐ

ԵՊՀ հայ բանասիրության ֆակուլտետի մագիստրատուրայի «ԺՀԼ և թարգմանչական գործ» բաժնի 1-ին կուրսի ուսանող
e-mail: walter.berberyan@mail.ru

Արդի հայերենում լեզվի նորմավորման խնդիրները անչափ կարևոր են և առաջնային, քանի որ մեր օրերում անջրպետ է առաջացել գրական, կանոնական հայերենի և խոսակցական լեզվի միջև:

Սույն հոդվածի նպատակն է ուսումնասիրել ժամանակակից հայերենի ձևաբանական-գոյականական նորմով սահմանված կանոնների ամբողջությունը «Ժամանակակից հայոց լեզու (հատոր 2)» ակադեմիական հրատարակությունում և դրանց իրացումը ժամանակակից գրական հայերենում: Կանոնական շար կազմություններ կարող են ժամանակի ընթացքում հնանալ, դառնալ անգործածական, փոխարինվել այլ ձևերով կամ տարբերակներով: Այդ պատճառով կարևոր է հարցի պարբերաբար ուսումնասիրությունը:

Բանալի բառեր՝ ձևաբանական-գոյականական նորմ, հատոր 2, թիվ, հոլով, զուգաձևություններ, բազմաձևություններ, շեղումներ, հնացած տարբերակներ:

**MORPHOLOGICAL-NOUN NORM AND "MODERN ARMENIAN LANGUAGE
(VOLUME 2)" ACADEMIC EDITION**

BERBERYAN VALTER

1st year MA student of the Department of Modern Armenian Language and Translation Studies, Faculty of Armenian Philology, YSU

The research touches upon the issue of the emerging barrier between literary-canonical and spoken Armenian.

The present paper also addresses the issue of complete study of morphological-noun rules in "Modern Armenian Language (volume 2)" academic edition and their usage in modern literary Armenian. Numerous canonical structures are becoming outdated, inactive and substituted, and therefore, a periodical study of them is vital.

Key words: *morphological-noun norm, case, parallels, multiformes, deviations, outdated versions.*

МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ СУБСТАНТИВНАЯ НОРМА И “СОВРЕМЕННЫЙ АРМЯНСКИЙ ЯЗЫК (ТОМ 2)” АКАДЕМИЧЕСКОЕ ИЗДАНИЕ

БЕРБЕРЯН ВАЛЬТЕР

студент 1-ого курса магистратуры отделения «САЯ переводческое дело» факультета армянской филологии, ЕГУ

Проблемы стандартизации языка в современном армянском языке имеют первостепенное значение, поскольку в наши дни существует барьер между нормативным литературным и разговорным языками.

Целью данной статьи является изучить закрепленную грамматическими нормами современного армянского языка совокупность правил в академическом издании “Современный армянский язык (том 2)” и их применение в современном литературном языке. Многие нормативные структуры могут со временем устареть, стать неупотребительными, быть замененными другими формами или вариантами. И по этому очень важно регулярное изучение этого вопроса.

Ключевые слова: *морфологическая субстантивная норма, том, число, падеж, параллелизмы, многообразие, отклонения, устаревшие варианты.*

О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРЕПОДАВАНИЯ УРОКА РКИ В МКШ ГЕГАРКУНИКСКОГО МАРЗА

МИРИБЯН ГАЯНЕ

*кандидат филологических наук
заведующий кафедрой иностранного языка и литературы ГГУ
e-mail: gayane.miribyan@mail.ru*

ВОСКАНЫН ГОАР

*выпускница магистратуры отделения русского языка и литературы
филологического факультета ГГУ
e-mail: voskanyan90@mail.ru*

Статья носит информационно-исследовательский характер и посвящена некоторым проблемам организации и преподавания русского языка как иностранного в малокомплектных школах, находящихся на периферии Гегаркуникского марза. Тема не имеет разработанной научно-информационной базы, и лишь благодаря поисково-

исследовательской работе были выявлены плюсы и минусы того, как проходит процесс организации и преподавания в подобных школах, с какими проблемами сталкиваются педагоги при организации совмещенного урока, а также обозначены методы обучения, которые могут повысить эффективность работы в разновозрастных группах малокомплектных школ.

Ключевые слова: малокомплектные школы, РКИ, методы обучения, организация урока, совмещенный план урока, разновозрастное обучение, интерактивные методы обучения, взаимообучение, компьютерные технологии, проблемы совмещенного обучения.

**ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ՍԱԿԱՎԱԹԻՎ ԱՇԿԵՐՏՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ
ԳՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ ՌՈՒՍԵՐԵՆԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵԶՎԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ՈՐՈՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ**

ՄԻՐԻՔՅԱՆ ԳԱՅԱՆԵ

*Բանասիրական գիտությունների թեկնածու,
ԳՊՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի վարիչ*

ՈՍԿԱՆՅԱՆ ԳՈՀԱՐ

*ԳՊՀ բանասիրական ֆակուլտետի «Ռուսաց լեզու և գրականություն»
բաժնի մագիստրատուրայի շրջանավարտ*

Հոդվածն ունի տեղեկատվական-հետազոտական բնույթ և նվիրված է Գեղարքունիքի մարզի ծայրամասային բնակավայրերի սակավաթիվ աշակերտներ ունեցող դպրոցներում ուսերեւնի՝ որպես օտար լեզվի դասավանդման հարցերին: Թեման չունի մշակված գիտական- տեղեկատվական հիմք, և միայն հետազոտական աշխատանքների շնորհիվ են վեր հանվել հիշյալ դպրոցներում դասավանդման գործընթացի դրական և բացասական կողմերն ու այն խնդիրները, որոնց բախվել են մանկավարժները դասի ընթացքում: Նշվում են նաև այն մեթոդները, որոնք կարող են բարձրացնել տարիքային տարբեր խմբերով սակավաթիվ աշակերտներ ունեցող դպրոցներում աշխատանքի արդյունավետությունը:

Բանալի բառեր՝ *սակավաթիվ աշակերտներ ունեցող դպրոցներ, ուսերեւնի որպես օտար լեզու, դասավանդման մեթոդներ, դասերի կազմակերպում, համակցված դասի պլան, բազմամյա ուսուցում, ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդներ, փոխադարձ ուսուցում, համակարգչային տեխնոլոգիաներ, համակցված ուսուցման խնդիրներ:*

SOME ISSUES OF ORGANIZING THE TEACHING PROCESS OF RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE (RFL) AT SCHOOLS IN GEGHARKUNIK MARZ

MIRIBYAN GAYANE

PhD in Philology

Head of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU

YOSKANYAN GOHAR

Graduate of the Master's program

Faculty of Philology, Department of Russian Language and Literature, GSU

The article being of informative and research nature is devoted to some problems related to organizing the teaching of Russian as a foreign language in small-scale schools located on the periphery of Gegharkunik Marz. The topic does not have a developed scientific information base, and it is only through research that the pros and cons of organizing the teaching process in such schools have been identified. The article states the problems that teachers face in organizing a shared lesson, as well as the teaching methods that can improve the work efficiency with different age groups of small-scale schools.

Key words: *small-scale schools, Russian as a foreign language, teaching methods, lesson organization, shared lesson planning, life-long learning, interactive teaching methods, mutual learning, computer technology, problems of learning.*

МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РКИ

МУХСИХАЧОЯН АРУСЯК

кандидат педагогических наук

преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ

e-mail: a.muxsixachoyan@yandex.com

Статья посвящена описанию модели развития критического мышления учащихся в процессе обучения РКИ. Модель обучения представляет собой стройную логическую систему, позволяющую осуществлять основные задачи технологии развития критического мышления учащихся.

Ключевые слова: *критическое мышление, технология, методический приём, базовая модель, стадия вызова, осмысление, рефлексия.*

ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՔՆՆԱԴԱՏԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄՈԴԵԼԸ
ՈՒՒՍԵՐԵՆԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵՉԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

ՄՈՒԽՍԻԽԱԶՈՅԱՆ ԱՐՈՒՍՅԱԿ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս*

Հոդվածը նվիրված է սովորողների քննադատական մտածողության զարգացման բազային մոդելի նկարագրությանը ռուսերենի՝ որպես օտար լեզվի ուսուցման ընթացքում: Ուսուցման մոդելը տրամաբանական մի կուռ համակարգ է, որը թույլ է տալիս իրականացնել սովորողների քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիայի հիմնական խնդիրները:

Բանալի բառեր՝ քննադատական մտածողություն, տեխնոլոգիա, մեթոդական հենար, բազային մոդել, խթանման փուլ, մտորում, անդրադարձ:

THE MODEL OF DEVELOPING STUDENTS' CRITICAL THINKING WHILE TEACHING RUSSIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

MUKHSIKHACHOYAN ARUSYAK

PhD in Pedagogy, Associate Professor

Lecturer of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU

The article is devoted to the description of the basic model of students' critical thinking development while teaching Russian as a foreign language. The teaching model is a solid logical system that enables to perform the basic tasks of technology for the development of students' critical thinking.

Keywords: *Critical thinking, technology, methodological skills, base model, stimulation phase, meditation, reflection.*

МОДЕЛЬ ТЕМАТИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ УРОКОВ РУССКОГО ЯЗЫКА В РАЗНОВОЗРАСТНЫХ ГРУППАХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ

МУХСИХАЧОЯН АРУСЯК

кандидат педагогических наук

преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ

e-mail: a.muxsixachoyan@yandex.com

ВОСКАНЯН ГОАР

выпускница магистратуры отделения русского языка и литературы
филологического факультета ГГУ
e-mail: voskanyan90@mail.ru

В статье описывается проблема методической поддержки педагогов русского языка как иностранного, в особенности работников учреждений, находящихся в сельской местности. Разновозрастное обучение востребовано в малочисленных школах Армении, в частности, в Гегаркуникской области. В качестве результата опытно-экспериментальной работы представлена модель методических рекомендаций по планированию урока русского как иностранного (РКИ) в разновозрастных группах школ Армении. Модель может использоваться в качестве вспомогательного материала при планировании урока по РКИ в 5-7-ых классах образовательных учреждений РА.

Ключевые слова: РВГ, РКИ, разновозрастное обучение, организация образовательного процесса, тематическое планирование урока, методические рекомендации.

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՏԱՐԱՏԱՐԻՔ ԽՄԲԵՐՈՒՄ ՌՈՒՍԱՅ ԼԵԶԿԻ ԴԱՍԵՐԻ ԹԵՄԱՏԻԿ
ՊԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ՄՈԴԵԼԸ**

ՄՈՒԽՄԻԽԱԶՈՅԱՆ ԱՐՈՒՍՅԱԿ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳԴՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս
ՈՍԿԱՆՅԱՆ ԳՈՀԱՐ*

*ԳԴՀ բանասիրական ֆակուլտետի «Ռուսաց լեզու և գրականություն»
բաժնի մագիստրատուրայի շրջանավարտ*

Հոդվածում նկարագրված է ռուսերենի՝ որպես օտար լեզվի (ՌՕԼ), ուսուցիչների, հատկապես գյուղական վայրերում գտնվող հաստատությունների աշխատողների մեթոդական աջակցության հիմնախնդիրը: Տարատարիք ուսուցումը պահանջված է ՀՀ փոքրաթիվ դպրոցներում, մասնավորապես Գեղարքունիքի մարզում: Որպես փորձարարական աշխատանքի արդյունք՝ ներկայացված է Հայաստանի դպրոցների տարատարիք խմբերում ՌՕԼ դասի պլանավորման մեթոդական ցուցումների մոդելը: Այն կարող է կիրառվել որպես օժանդակ նյութ ՀՀ կրթական հաստատությունների 5-7 դասարաններում:

Բանալի բառեր՝ փարափարիք խումբ, ռուսերենը որպես օտար լեզու, փարափարիք ուսուցում, կրթական գործընթացի կազմակերպում, դասի թեմատիկ պլանավորում, մեթոդական ցուցումներ:

THE MODEL OF THEMATIC PLANNING OF RUSSIAN LANGUAGE LESSONS IN DIFFERENT AGE GROUPS AT EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

MUKHSIKHACHOYAN ARUSYAK

PhD in Pedagogy, Associate Professor

Lecturer of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU

VOSKANYAN GOHAR

Graduate of the Master's program

Faculty of Philology, Department of Russian Language and Literature, GSU

The article describes the problem of methodological support for teachers of the Russian as a foreign language (RFL), especially when the employees of institutions are located in rural areas. Teaching in different age groups is in demand in small schools of Armenia, in particular, in Gegharkunik region. As a result of the experimental work, a model of methodological recommendations on planning a lesson in Russian as a foreign language in different age groups in Armenian schools is presented. The model can be used by the teaching staff as an auxiliary material when planning a lesson of RFL in the 5-7th grades of education institutions in the Republic of Armenia.

Keywords: *Different age groups, Russian as a foreign language, teaching in different age groups, organizing education, thematic lesson planning, methodological instructions.*

CROSS-LINGUISTIC LEXICAL COMPARISONS IN ELC: INTERNATIONAL WORDS AND TRANSLATOR'S FALSE FRIENDS (Comparing English, Russian and Armenian)

GEVORGYAN ALBERTINA

Graduate of the Master's program

Faculty of Philology, Department of English language and literature, GSU

e-mail: albertina.gevorgyan@gmail.com

SARGSYAN RUZANNA

PhD, Associate Professor

Lecturer of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU

e-mail: ru-zanna@hotmail.com

The given paper presents the results of the experimental teaching with the use of a set of exercises and tasks based on the comparative method. The exercises were developed by us and experimentally validated during our experiment which was conducted with the 1st-year Master students of Faculty of Philology of Gavar State University. Our main aim was to check experimentally the possibilities of using different types of exercises in order to develop the learners' skills of using the comparative method while analyzing linguistic phenomena and summarize the student's knowledge of English, Russian and Armenian vocabulary. The analysis of the word-stocks of English and Armenian languages, their origin and evolvement shows that as both languages have borrowings from Greek and Latin, they both have international words in their word-stock. Russian is the first foreign language for Armenian students. From the fact that Russian has more borrowings than Armenian, we can conclude that with the use of the prerequisite knowledge of Russian vocabulary learners can guess the meaning of English words of international character more easily and effectively.

Keywords: *cross-linguistic comparisons, word stock, vocabulary acquisition, international words, translator's false friends, bilingual homophones, language guess, experimental teaching.*

**ՄԻՋԼԵՉՎԱԿԱՆ ԲԱՌԱՅԻՆ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ
ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ. ՄԻՋԱՉԳԱՅԻՆ ԲԱՌԵՐԸ ԵՎ
ԹԱՐԳՄԱՆԶԻ ԿԵՂԾ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ**

(անգլերենի, ռուսերենի և հայերենի զուգադրական քննություն)

ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ ԱԼԲԵՐՏԻՆԱ

ԳՊՀ բանասիրական ֆակուլտետի «Անգլերեն լեզու և գրականություն»
բաժնի մագիստրատուրայի շրջանավարտ

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ՌՈՒԶԱՆՆԱ

Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս

Հոդվածում ներկայացված են հայկական լսարանում անգլերենի բառապաշարի ուսուցման ընթացքում համեմատական մեթոդի հիման վրա վարժությունների և առաջադրանքների կիրառմամբ փորձարարական ուսուցման արդյունքները: Մենք մշակել ենք վարժությունների և առաջադրանքների համակարգեր, որոնք փորձարկվել են Գավառի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի մագիստրատուրայի առաջին կուրսում: Մեր հիմնական նպատակն էր ստուգել սովորողների՝ համեմատական մեթոդը

օգտագործելու հմտությունների զարգացմանը միտված տարաբնույթ վարժությունների և առաջադրանքների կիրառման հնարավորությունները լեզվաբանական վերլուծություն անցկացնելիս՝ հիմնված անգլերենի, հայերենի և ռուսերենի բառապաշարի վրա: Հիմնվելով ռուսերենի վրա՝ հայալեզու ուսումնառողները կարող են օգտագործել լեզվական կոահումը անգլերենի միջազգային բառերի իմաստը հասկանալու համար:

Բանալի բառեր՝ միջլեզվական համեմատություն, բառամթերք, բառապաշարի յուրացում, միջազգային բառեր, թարգմանչի կեղծ ընկերներ, լեզվական կոահում, փորձարարական ուսուցում:

КРОСС-ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ЛЕКСИЧЕСКИЕ СРАВНЕНИЯ НА УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА: ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНЫЕ СЛОВА И ЛОЖНЫЕ ДРУЗЬЯ ПЕРЕВОДЧИКА

(Сопоставление английского, русского и армянского языков)

ГЕВОРГЯН АЛЬБЕРТИНА

*выпускница магистратуры отделения английского языка и литературы
филологического факультета ГГУ*

САРКИСЯН РУЗАННА

*кандидат педагогических наук, доцент
преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ*

В данной статье представлены результаты опытного обучения с использованием заданий и упражнений, основанных на применении сравнительного метода при обучении лексике английского языка в армянской аудитории. Нами были разработаны упражнения и задания, которые были экспериментально проверены во время опытного обучения с участием студентов первого курса магистратуры филологического факультета Гаварского государственного университета. Нашей основной целью было проверить путем эксперимента возможности использования различных типов упражнений и заданий, направленных на развитие умений учащихся использовать сравнительный метод во время анализа лингвистических явлений на базе словарного запаса английского, армянского и русского языков. Анализ происхождения и развития словарного состава английского и армянского языков показывает, что в обоих языках есть заимствования из греческого и латинского, в результате – большое количество интернациональных слов. Русский язык является первым иностранным языком для армянских учащихся. Количество интернационализмов в русском языке больше, чем в армянском. Опираясь на пререквизитные знания интернациональных слов в русском языке, учащиеся-

армяне могут использовать языковую догадку для семантизации незнакомых им лексем-интернационализмов в английском языке.

Ключевые слова: *кросс-лингвистические сравнения, словарный запас, освоение словаря, интернациональные (международные) слова, ложные друзья переводчика, языковая догадка, опытное обучение.*

МЕТОДИКА ИСТОРИЧЕСКОГО КОММЕНТАРИЯ ПРИ ЧТЕНИИ ТЕКСТА КЛАССИЧЕСКОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ В АРМЯНСКОЙ ШКОЛЕ

ОГАНЕСЯН АЛЛА

*кандидат филологических наук, доцент ГГУ
преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ
e-mail: allaogan@mail.ru*

ДЖАНОЯН МЕРИ

*выпускница магистратуры отделения русского языка и литературы
филологического факультета ГГУ
e-mail: merijanoyan@mail.ru*

В статье рассматриваются некоторые аспекты использования трех видов исторического комментария (реального, историко-литературного и лингвистического) и их разновидностей на уроках русской литературы в армянской школе. Аналитической базой послужили учебники для 9-ого – 12-ого классов средней образовательной школы села Кармиргюх Гегаркуникского марза РА. Авторы статьи не только передают полную картину применения исторического комментария к художественному тексту, но и дают свои методические рекомендации по оптимизации процесса преподавания предмета.

Ключевые слова: *комментирование текста, национальная / армянская школа, исторический комментарий, биографический комментарий, лексический пласт, словарный комментарий, авторский и учительский комментарий.*

**ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ՌՈՒՄ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԵՐԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ
ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԱՍԱԿԱՆ
ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՏԵՔՍՏԸ ԿԱՐԴԱԼԻՍ**

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ԱԼԼԱ

*Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ԳՊՀ դոցենտ,
ԳՊՀ Օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս*

ԶԱՆՈՅԱՆ ՄԵՐԻ

*ԳՊՀ բանասիրական ֆակուլտետի «Ռուսաց լեզու և գրականություն» բաժնի
մագիստրատուրայի շրջանավարտ*

Հոդվածում քննարկվում են երեք տեսակ պատմական մեկնաբանությունների (իրական, պատմագրական և լեզվաբանական) օգտագործման հնարավորությունները և դրանց տեսակները հայկական դպրոցում ռուս գրականության դասերին: Վերլուծական հիմք են հանդիսացել ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Կարմիրգյուղ գյուղի միջնակարգ դպրոցի ռուսաց լեզվի 9-ից 12-րդ դասարանների դասագրքերը: Հոդվածի հեղինակները ոչ միայն փոխանցում են գեղարվեստական տեքստի պատմական մեկնաբանության կիրառման ամբողջական պատկերը, այլև տալիս են իրենց մեթոդական ցուցումները՝ դասավանդման գործընթացի օպտիմալացման համար:

Բանալի բարեր: *տեքստի մեկնաբանություն, ազգային/հայկական դպրոց, պատմական մեկնաբանություն, պատմագրական մեկնաբանություն, կենսագրական մեկնաբանություն, բառային շերտ, հեղինակային և ուսուցչային մեկնաբանություն:*

METHODOLOGY OF HISTORICAL COMMENT WHEN READING THE TEXT OF A CLASSICAL WORK AT THE LESSONS OF RUSSIAN LITERATURE IN ARMENIAN SCHOOLS

HOVHANNISYAN ALLA

PhD in Philology, Associate Professor

Lecturer of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU

DZHANOYAN MERI

Graduate of the Master's program

Faculty of Philology, Department of Russian Language and Literature, GSU

The article discusses some aspects of the use of three types of historical commentary (real, historical, literary and linguistic) and their varieties at the lessons of Russian literature in Armenian schools. Textbooks for the 9th - 12th grades of the secondary school of Karmirgiugh village of Gegharkunik Marz in Armenia served as the analytical base. The authors of the article not only convey the full picture of the application of historical commentary to the literary text, but also give their methodological recommendations for optimizing the process of teaching the subject.

Key words: text commentary, national / Armenian school, historical commentary, historical and literary commentary, biographical commentary, lexical layer, vocabulary stratum, author and teacher commentary.

**MULTILINGUALISM AT LOCAL LEVEL: RESULTS OF THE SURVEY
CONDUCTED IN GAVAR STATE UNIVERSITY**

BABIKYAN ANAHIT

Graduate of the Master's program

Faculty of Philology, Department of English Language and Literature, GSU

e-mail: mmlanna@mail.ru

SARGSYAN RUZANNA

PhD in Pedagogy, Associate Professor

Lecturer of the Chair of Foreign Languages and Literature, GSU

e-mail: ru-zanna@hotmail.com

The paper discusses an up-to-date issue of multilingualism (plurilingualism) emphasizing this phenomenon at local level – the level of a particular university. In order to understand the linguistic situation at Gavar State University as of February 2019, we conducted a survey among bachelor and master students of various faculties and departments. Altogether 50 students were chosen randomly who participated in the survey. A detailed questionnaire with various questions was developed by us which was offered to participants. They had to fill in the questionnaire and answer the questions indicating the language or languages given in the form. Having analysed the results of the survey, we came to the conclusion that students of Gavar State University are multilingual in general, mastering their native language Armenian and one or more foreign languages (Russian, English, German, etc.). It also appears that the spheres of using foreign languages are dominated by a certain foreign language. The results of the survey can be beneficial while developing language policies in the university.

Keywords: Multilingualism, Plurilingualism, bilingual, multilingual, linguistic situation in Armenian HEIs, language of instruction, survey, Gavar State University.

**ԲԱԶՄԱԼԵԶԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԱՅԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՒՄ. ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՐԱԾ ՀԱՐՑՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ**

ԲԱԲԻԿՅԱՆ ԱՆԱՀԻՏ

Գրչ բանասիրական ֆակուլտետի «Անգլերեն լեզու և գրականություն»

բաժնի մագիստրատուրայի շրջանավարդ

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ՌՈՒԶԱՆՆԱ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
ԳՊՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս*

Հոդվածը նվիրված է ներկայումս չափազանց արդիական համարվող բազմալեզվության խնդրին: Նկարագրվում է բազմալեզվությունը տեղային մակարդակում՝ մեկ համալսարանի մակարդակում: Լեզվական իրավիճակը պարզելու նպատակով Գավառի պետական համալսարանում իրականացրել ենք հարցում, որին մասնակցել են տարբեր ֆակուլտետների 50 ուսանողներ: Մշակվել էր զանազան հարցեր ներառող բավականին մանրամասն հարցաշար: Արդյունքների քննությունը ցույց տվեց, որ ԳՊՀ ուսանողները հիմնականում տիրապետում են մի քանի լեզվի, բայց տարբեր ոլորտներում և հաղորդակցման իրավիճակներում նախապատվությունը տալիս են այս կամ այն լեզվին: Քննության արդյունքները կարող են հետագայում կիրառվել բուհում լեզվաքաղաքականություն մշակելիս:

***Բանալի բառեր՝** բազմալեզվություն, երկլեզու, բազմալեզու, լեզվական իրավիճակը ՀՀ բուհերում, ուսումնառության լեզու, սոցհարցում, Գավառի պետական համալսարան:*

МУЛЬТИЛИНГВИЗМ НА ЛОКАЛЬНОМ УРОВНЕ: РЕЗУЛЬТАТЫ ОПРОСА, ПРОВЕДЕННОГО В ГАВАРСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

БАБИКЯН АНАИТ

*выпускница магистратуры отделения английского
языка и литературы филологического факультета ГГУ*

САРКИСЯН РУЗАННА

*кандидат педагогических наук, доцент
преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ*

Статья посвящена чрезвычайно актуальной в настоящее время проблеме мультилингвизма (многоязычия). В центре нашего внимания находится проблема мультилингвизма на локальном уровне – на уровне одного университета. С целью выяснения языковой ситуации в Гаварском государственном университете был проведен опрос, в котором приняли участие 50 студентов различных факультетов. Был разработан достаточно подробный вопросник, включающий разнообразные вопросы. Анализ результатов показал, что студенты ГГУ в основном владеют несколькими языками, но в разных сферах и ситуациях общения отдают предпочтение тому или иному языку. Результаты анализа могут быть использованы в дальнейшем для разработки языковой политики в вузе.

Ключевые слова: мультилингвизм (многоязычие), билингв, мультилингв, языковая ситуация в армянских вузах, язык обучения, социопрос, Гаварский государственный университет.

FROM GENDER SPECIFIC TO GENDER NEUTRAL JOB TITLES: RESULTS OF
THE LINGUISTIC EXPERIMENT CONDUCTED AT GAVAR STATE UNIVERSITY

SARGSYAN RUZANNA

*PhD in Pedagogy, Associate Professor
Lecturer of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU
e-mail: ru-zanna@hotmail.com*

HAKOBYAN SEDA

*Graduate of the Bachelor's program
Faculty of Philology, Department of English Language and Literature, GSU
e-mail: sed.hakobyan98@gmail.com*

The paper touches upon gender specific and gender neutral job titles in the English language. Within the research a linguistic experiment was conducted. The methodology and the results of the linguistic experiment are presented in the paper. The main purpose of the experiment conducted at Gavar State University was to find out if the students and academic staff of the university are more inclined to use gender specific (gender marked) or/and gender neutral words. Twenty students and ten lecturers were randomly chosen from different departments of Gavar State University and asked to indicate the English equivalents for the given Armenian words and sentences with job titles. A worksheet was developed and used during the experiment. The data received within the experiment show that gender specific words dominate over gender neutral ones.

Keywords: gender, gender linguistics, gender specific (gender marked) language, gender neutral language, job titles, linguistic experiment, Gavar State University.

**ԳԵՆԴԵՐԻ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄԸ ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՎԱՆՈՒՄՆԵՐՈՒՄ
/ԳԵՆԴԵՐԱՅԻՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԱԾ ԵՎ ԳԵՆԴԵՐԱՅԻՆ ՉԵՂՈՔ ԲԱՌԵՐ/
ԳԱՎԱՌԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՈՒՄ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ
ՓՈՐՁԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ**

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ՌՈՒԶԱՆՆԱ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս*

ՀԱԿՈՐՅԱՆ ՍԵՂԱ

ԳՊՀ բանասիրական ֆակուլտետի «Անգլերեն լեզու և գրականություն»
բաժնի բակալավրիատի շրջանավարտ

Հոդվածը նվիրված է մասնագիտություն ցույց տվող գենդերային արտահայտված և չեզոք բառերի քննությանը: Հետազոտության շրջանակներում Գավառի պետական համալսարանում իրականացվել է լեզվաբանական փորձարարություն, որի մեթոդաբանությունն ու արդյունքները ներկայացված են սույն հոդվածում: Անցկացված փորձի հիմնական նպատակն էր պարզել՝ արդյո՞ք Գավառի պետական համալսարանի ուսանողներն ու դասախոսներն օգտագործում են գենդերային արտահայտված, թե գենդերային չեզոք բառեր: Փորձարարությանը մասնակցել են Գավառի պետական համալսարանի տարբեր ֆակուլտետների քսան ուսանող և տասը դասախոս: Մշակվել էր աշխատանքային թերթիկ, որտեղ մասնակիցները պետք է ներկայացնեին անգլերեն մասնագիտության անվանումների հայերեն համարժեքները: Փորձարարության արդյունքում ստացված տվյալների վիճակագրական մշակումը ցույց տվեց, որ գենդերային արտահայտված բառերը գերիշխում են:

Բանալի բառեր. գենդեր, գենդերային լեզվաբանություն, գենդերային արտահայտված լեզու, գենդերային չեզոք լեզու, մասնագիտության անվանումներ, լեզվաբանական փորձագիտություն. Գավառի պետական համալսարան:

ОТ ГЕНДЕРНО МАРКИРОВАННЫХ ДО ГЕНДЕРНО НЕЙТРАЛЬНЫХ
НАИМЕНОВАНИЙ ПРОФЕССИЙ: РЕЗУЛЬТАТЫ ЭКСПЕРИМЕНТА,
ПРОВЕДЕННОГО В ГАВАРСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

ՏԱՐԿԻՍՅԱՆ ՐԱԶԱՆՆԱ

*кандидат педагогических наук, доцент
преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ*
ԱԿՕԲՅԱՆ ՏԵԴԱ

*выпускница бакалавриата отделения английского языка и литературы
филологического факультета ГГУ*

Статья посвящена гендерно маркированным и гендерно нейтральным словам, обозначающим лицо по профессии (роду деятельности) в английском языке. В рамках исследования в Гаварском государственном университете был проведен лингвистический эксперимент, методология и результаты которого представлены в статье. Лингвистический эксперимент был проведен с целью выяснения, используют ли студенты и преподаватели гендерно маркированные и/или гендерно нейтральные слова. В эксперименте участвовали двадцать студентов и десять преподавателей из разных факультетов Гаварского государственного университета. Нами были разработаны рабочие листы и предложены участникам эксперимента, где последние должны были указать армянские эквиваленты данных английских слов и предложений, в которых содержались наименования профессий. Статистическая обработка данных эксперимента показала, что гендерно маркированные слова доминируют.

Ключевые слова: *гендер, гендерная лингвистика, гендерно маркированный язык, гендерно нейтральный язык, наименования профессий, лингвистический эксперимент, Гаварский государственный университет.*

УЧИТЕЛЯ РУССКОГО ЯЗЫКА ШКОЛ ГЕГАРКУНИКСКОГО МАРЗА РА И ИНТЕРНЕТ: ВОЗМОЖНОСТИ И ПРОБЛЕМЫ

АСАТРЯН АРПИНЕ

*выпускница магистратуры отделения русского языка и литературы
филологического факультета ГГУ
e-mail: gagik.asatryan72@gmail.com*

САРКИСЯН ГАЯНЕ

*кандидат педагогических наук, доцент
преподаватель кафедры иностранного языка и литературы ГГУ
e-mail: gaya-sargsyan@mail.ru*

Статья посвящена рассмотрению возможностей использования сети Интернет в обучении русскому языку в школах РА. С целью выявления частоты и эффективности использования ресурсов Интернета в учебном процессе нами был разработан вопросник, на базе которого был проведен опрос, в котором приняли участие учителя 12 основных и средних школ Гегаркуникского марза РА. Опрос показал, что учителя русского языка

заинтересованы в использовании сети Интернет на уроках, но, к сожалению, не все из них располагают такими возможностями. Учителя школ Гегаркуникского марза используют компьютеры только для календарно-тематического планирования, набора и редактирования дополнительного дидактического текстового материала, при оформлении кабинета русского языка, разработке уроков и докладов. Лишь немногие из них осуществляют поиск материала в сети Интернет для подготовки к урокам. Проанализировав ситуацию, мы пришли к выводу, что в школах нашего марза при обучении РКИ информационные технологии в учебный процесс внедряются недостаточно часто и несистематически.

Ключевые слова: русский язык в Армении, Интернет в обучении языкам, глобальная сеть, русский как иностранный (РКИ), компьютерная грамотность, ресурсы Интернета, Гегаркуникский марз.

ՀՀ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՌՈՒՍԱՅ ԼԵԶՎԻ ՌԻՍԻՑԻԶՆԵՐԸ ԵՎ ՀԱՄԱՑԱՆՑԸ. ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԱՍԱՏՐՅԱՆ ԱՐՓԻՆԵ

ԳՊՀ բանասիրական ֆակուլտետի «Ռուսաց լեզու և գրականություն» բաժնի մագիստրատուրայի շրջանավարդ

ՍԱՐԳՍՅԱՆ ԳԱՅԱՆԵ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ օտար լեզվի և գրականության ամբիոնի դասախոս*

Հոդվածը նվիրված է ՀՀ դպրոցներում ռուսերենի ուսուցման ընթացքում համացանցի կիրառման հնարավորությունների դիտարկմանը: Ուսումնական գործընթացում համացանցի ռեսուրսների օգտագործման հաճախականության և արդյունավետության վերհանման նպատակով մենք մշակել ենք հարցաշար և անցկացրել ենք հարցում: Վերջինիս մասնակցել են ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի միջնակարգ և հիմնական տասներկու դպրոցների ուսուցիչներ: Հարցումը ցույց տվեց, որ ռուսաց լեզվի ուսուցիչները հետաքրքրված են դասերի ընթացքում համացանցի կիրառմամբ, սակայն նրանցից ոչ բոլորին է ընձեռված այդ հնարավորությունը: Գեղարքունիքի մարզի դպրոցների ուսուցիչներն օգտագործում են համակարգիչը դասի թեմատիկ պլանավորման, լրացուցիչ տեքստային դիդակտիկ նյութը հավաքելու և խմբագրելու, ռուսաց լեզվի դասասենյակը ձևավորելու, ինչպես նաև դասեր և զեկույցներ մշակելու համար: Նրանցից քչերն են իրականացնում համացանցում նյութի որոնման աշխատանքներ դասերին պատրաստվելիս: Վերլուծելով իրավիճակը՝ մենք հանգեցինք հետևյալ եզրակացության. մեր մարզի դպրոցներում ռուսերենի

դասերի ընթացքում տեղեկատվական տեխնոլոգիաները չեն կիրառվում բավականաչափ պարբերաբար և սիստեմատիկ:

Բանալի բաներ՝ ոռուսաց լեզուն Հայաստանում, համացանցը լեզուների ուսուցման գործընթացում, գլոբալ ցանց, ոռուսերենը որպես օտար լեզու, համակարգչային գրագիտություն, Համացանցի ռեսուրսներ, Գեղարքունիքի մարզ:

RUSSIAN LANGUAGE TEACHERS IN SCHOOLS OF GEGHARKUNIK REGION OF THE ARMENIAN REPUBLIC AND THE INTERNET: POSSIBILITIES AND PROBLEMS

ASATRYAN ARPINE

Graduate of the Master's program

Faculty of Philology, Department of Russian Language and Literature, GSU

SARGSYAN GAYANE

PhD in Pedagogy, Associate Professor

Lecturer of the Chair of Foreign Language and Literature, GSU

The paper touches upon the possibilities of using the Internet while teaching/learning Russian at Armenian schools. In order to find out the frequency and effectiveness of Internet usage in the teaching process, we have worked out a questionnaire for the survey in which teachers from 12 secondary and basic schools of Gegharkunik region took part. The survey showed that Russian language teachers are interested in using the Internet during the teaching process, but unfortunately not all of them have such possibilities. School teachers of Gegharkunik region mainly use the Internet for thematic planning, typing and editing additional didactic text materials, for the decoration of the Russian language classrooms, writing reports, etc. Only some of them use the Internet to search for materials while preparing the lessons. Having analyzed the situation, we have come up with the following conclusion: while teaching/learning Russian, information technologies are not implemented frequently and systematically at schools of our region.

Keywords: *Russian language in Armenia, Internet in learning/teaching languages, global network, Russian as a foreign languages (RFL), computer literacy, Internet resources, Gegharkunik region.*

МОТИВЫ ЛАГЕРНОЙ ПРОЗЫ В ТВОРЧЕСТВЕ С. ДОВЛАТОВА И С. ПАРАДЖАНОВА

ГАЛСТЯН БАКУР

*кандитат филологических наук доцент,
преподаватель кафедры русского языка НПУА
e-mail: hasmikbakurgalstyan@mail.ru*

КАРАГУЛЯН АСМИК

*кандитат филологических наук, доцент,
преподаватель кафедры армянского языка и литературы НПУА,
e-mail: hasmikbakurgalstyan@mail.ru*

В 1960-х и 1970-х годах интеллектуалы, охваченные либеральными идеями, продолжали преследоваться и преследоваться в Советском Союзе. В те годы сторонниками либертарианских идей были Довлатов и С. Параджанов. С. Параджанова и С. Довлатова преследовали в советское время. С. Параджанова много раз сажали в тюрьму, за свои взгляды Довлатов покинул страну. Работы С. Параджанова «Гранатовый цвет», «Коллажи», «Саят-Нова», «Письма из тюрьмы» и прозаические произведения С. Довлатова метафорически выражают их либертарианские идеи.

Ключевые слова: свобода, творчество, инакомыслие, заключенный, тюрьма, обсуждение, культура, искусство, общественный просмотр, Советский Союз.

ԲԱՆՏԱՅԻՆ ՄՈՏԻՎՆԵՐԸ Ս. ԴՈՎԼԱԹՈՎԻ ԵՎ Ս. ՓԱՐԱՋԱՆՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՄ

ԳԱԼՍՏՅԱՆ ԲԱԿՈՒՐ

*Բանասիրական գիտությունների թեկնածու,
ՀԱՊՀ ռուսաց լեզվի ամբիոնի դոցենտ, ռուսաց լեզվի դասախոս
ԿԱՐԱԳՈՒԼՅԱՆ ՀԱՍՄԻԿ*

*Բանասիրական գիտությունների թեկնածու,
ՀԱՊՀ հայոց լեզվի և հայ գրականության ամբիոնի դոցենտ,
հայոց լեզվի և հայ գրականության դասախոս*

60-70-ական թթ. Խորհրդային Միությունում շարունակում էին հետապնդել և պատժել ազատատենչ գաղափարներով տոգորված

մտավորականներին; Այդ թվականներին իրենց ազատատենչ գաղափարներով աչքի էին ընկնում Ս. Դովլաթովը և Ս. Փարաջանովը: Ս. Փարաջանովը իր հայացքների համար բազմիցս բանտարկվել է, իսկ Ս. Դովլաթովը լքել է երկիր: Ս. Փարաջանովի ստեղծագործություններում՝ «Նոան գույնը», «Կոլաժներ», «Սայաթ-Նովա», «Նամակներ բանտից», և Ս. Դովլաթովի արձակ գործերում մետաֆորիկ ձևով արտահայտվում են նրանց ազատատենչ գաղափարները:

Բանալի բառեր՝ Ազատություն, ստեղծագործականություն, այլախոհություն, բանտարկյալ, բանտ, քննարկում, մշակույթ, արվեստ, հասարակական դիտում, Խորհրդային Միություն:

MOTIVES OF PRISON PROSE IN THE WORKS BY S. DOVLATOV AND S. PARADJANOV

GALSTYAN BAKUR

*PhD in Philology,
Associate Professor, Lecturer of Russian language
National Polytechnic University of Armenia,*

KARAGULYAN HASMIK

*PhD in Philology, Associate Professor,
Teacher of Armenian Language and Literature
National Polytechnic University of Armenia,*

In the 1960s and 1970s, the Soviet Union continued to persecute and punish the intellectuals with libertarian ideas. During those years, Dovatov and S. Parajanov were standing out with their freedom-loving ideas. S. Parajanov and S. Dovatov were persecuted in the Soviet era. S. Parajanov has many times been imprisoned for his views and Dovatov left the country. The freedom-loving ideas were metaphorically expressed in the works of "Color of Pomegranates", "Collages", "Sayat-Nova", "Letters from Prison" by S. Parajanov and in the prose of Dovatov.

Key words: *freedom, creativity, dissent, prisoner, prison, discussion, culture, art, public viewing, Soviet Union.*

**ՄԻՋԱՆՁՆԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿՐՏՍԵՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐԻ
ՇՐՋԱՆՈՒՄ**

ՕՀԱՆՅԱՆ ՀԱՅԿ

*Մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,
ԳՊՀ դասախոս
e-mail: ohanyan.gev@gmail.com*

ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ ԿԱՐԻՆԵ

*ԳՊՀ հումանիտար մասնագիտությունների ֆակուլտետի
«Մանկավարժություն և մեթոդիկա /տարրական կրթության/» բաժնի
մագիստրատուրայի շրջանավարտ
e-mail: k.tadevosyan@mail.ru*

**Հոդվածը նվիրված է կրտսեր դպրոցականների շրջանում
միջանձնային հաղորդակցության հիմնահարցին, որը լրացուցիչ խթան է
ներանց ուսումնառության որակի հեղափոխության աճի համար:**

Բանալի բառեր՝ կրտսեր դպրոցական, երեխա, ուսուցիչ,
դաստիարակ, հաղորդակցական կարողություններ, մանկավարժական
տեխնոլոգիա, անձի զարգացում, ուսումնառություն և այլն:

**PECULIARITIES OF FORMATION OF INTERPERSONAL COMMUNICATION
CULTURE AMONG JUNIOR SCHOOLCHILDREN**

OHANYAN HAYK

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

Lecturer, Gavar State University

TADEVOSYAN KARINE

Graduate of the Master's program

Department of Pedagogy and Methodology /Elementary Education/, GSU

The article is devoted to the issue of interpersonal communication among schoolchildren, which is an additional stimulus to enhance the education quality.

Keywords: junior schoolchildren, child, teacher, educator, communication skills, pedagogical technology, development of an individual, learning, etc.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ МЕЖЛИЧНОСТНОЙ КОММУНИКАЦИИ ЮНЫХ ШКОЛЬНИКОВ

ОГАНЯН АЙК

кандидат педагогических наук, доцент,
преподаватель ГГУ

ТАДЕВОСЯН КАРИНЕ

выпускница магистратуры отделения
педагогика и методика /начальное образование/ ГГУ

Статья посвящена проблеме межличностного общения младших школьников, что является дополнительным стимулом для дальнейшего повышения качества образования.

Ключевые слова: младшие школьники, ребенок, учитель, педагог, коммуникативные навыки, педагогические технологии, развитие личности, обучение и др.

ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՁԵՎԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՀԱԿՈՔՅԱՆ ՀՐԱՆՈՒՇ

Իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
Գավառի պետական համալսարանի դասախոս
e-mail: hranush.hranti@gmail.com

Հոդվածը նվիրված է Հայաստանի երրորդ Հանրապետության պետական-սահմանադրական շինարարության գործընթացում կառավարման ձևի փոփոխություններին, կառավարման փարբեր ձևերի պայմաններում պետական իշխանության մարմինների լիազորություններին, նրանց փոխհարաբերություններին, պետական իշխանության ճյուղերի բաժանման, դրանց միջև հավասարակշռության, զսպումների ու հակակշիռների, ինչպես նաև փոխադարձ

վերահսկողության ապահովման հիմնահարցերին: Նշվում է, որ 2015 թվականի սահմանադրական փոփոխություններից հետո Հայաստանի երրորդ Հանրապետությունը որդեգրել է կառավարման պառլամենտական ձևը, որին համապատասխան ձևավորվել են լայն լիազորություններով օժտված օրենսդիր մարմին և խիստ սահմանափակ լիազորություններ ունեցող նախագահական ինստիտուտ: Պարմական և համեմատա-իրավական վերլուծության մեթոդներով հետազոտվում են նախագահական, խորհրդարանական և խառը՝ կիսանախագահական ու կիսախորհրդարանական կառավարման ձևեր ունեցող պետությունների առանձնահատկությունները: Կարևորվում է ՀՀ-ում օրենսդիր, գործադիր և դատական իշխանության ճյուղերի միջև արդյունավետ փոխգործակցության ապահովումը՝ միտված ժողովրդավարական ինստիտուտների զարգացմանը, իրավական պետության սկզբունքների կենսագործմանը:

Բանալի բառեր՝ պետության կառավարման ձև, խորհրդարանական հանրապետություն, նախագահական հանրապետություն, կառավարման խառը ձև, պառլամենտ, Նախագահ, կառավարություն, դատական իշխանություն, զսպումներ և հակակշիռներ, վերահսկողություն, փոխգործակցություն:

THE CHANGE OF FORM OF GOVERNMENT IN THE THIRD REPUBLIC OF ARMENIA

HAKOBYAN HRANUSH

*Doctor of Law, Professor
Lecturer, Gavar State University*

The article deals with the changes in the form of government in the process of state-constitutional construction of the Third Republic of Armenia, the powers of state authorities under different forms of government, their relationships, the division of branches of state authority, the balance, restraint and counterbalance between them, as well as the issues of ensuring mutual control.

It is noted that as a result of the constitutional amendments in 2015, the Third Republic of Armenia adopted the parliamentary form of government, according to which a legislative body with broad powers and a presidential institution with very limited powers were formed.

By the methods of historical and comparative-legal analyses, the peculiarities of states having presidential, parliamentary and mixed (semi-presidential and semi-parliamentary) forms of government are examined in the article.

The importance of ensuring effective interaction between the legislative, executive and judicial branches of government of the Republic of Armenia is pointed out, aimed at developing democratic institutions and implementing the principles of the rule of law.

Keywords: *form of government, parliamentary republic, presidential republic, mixed form of government, parliament, president, government, judiciary, restraint and counterbalance, control, interaction.*

ИЗМЕНЕНИЕ ФОРМЫ УПРАВЛЕНИЯ В ТРЕТЬЕЙ РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

АКОБЯН ГРАНУШ

*доктор юридических наук, профессор
преподаватель Гаварского государственного университета*

В статье исследуются изменения форм государственного управления в процессе государственно-конституционного строительства Третьей Республики Армения, полномочия органов государственной власти при различных формах управления, их взаимоотношения, разделение ветвей государственной власти, их равновесие, механизмы сдержек и противовесов между ними, а также вопросы обеспечения взаимного контроля. Отмечается, что в результате конституционных изменений 2015 года Третья Республика Армения приняла парламентскую форму правления, в соответствии с которой был сформирован законодательный орган с широкими полномочиями и президентский институт с очень ограниченными полномочиями. Используя методы исторического и сравнительно-правового анализа, в статье исследуются особенности государств, имеющих различные формы правления: президентский, парламентский и смешанный (полупрезидентской и полупарламентской).

Указывается важность обеспечения эффективного взаимодействия между законодательной, исполнительной и судебной ветвями власти Республики Армения, направленно на развитие демократических институтов и реализацию принципов верховенства права.

Ключевые слова: *форма правления, парламентская республика, президентская республика, смешанная форма правления, парламент, президент, правительство, судебная власть, система сдержек и противовесов, контроль, взаимодействие.*

**ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ ՀՀ ՊԱՇՏՈՆԱՏԱՐ ԱՆՁԱՆՑ
ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԻՆ. ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ԹԵ՞ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

ՀԱԿՈՔՅԱՆ ՌՈՒԶԱՆՆԱ

Իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ,
Գավառի պետական համալսարանի ռեկտոր
e-mail: ruzanna.hakobyan@mail.ru

Հոդվածը նվիրված է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ պաշտոնադար անձանց թեկնածուներին ներկայացվող պահանջներին և սահմանափակումներին:

Մասնագիտական գրականության մեջ «նվազագույն պահանջներ» հասկացությունն արտահայտվում է «ցենզ» եզրույթով: Ցենզերը դրսևորվում են փարիքային, քաղաքացիության, նստակեցության, կրթական, գիտական, մասնագիտական, լեզվական, գույքային և այլ պարտադիր պահանջների ձևով: Հոդվածում նշվում է, որ պաշտոնադար անձանց թեկնածուների համար նախատեսված նվազագույն պահանջները և անհամապատասխանության մասին դրույթներն անհրաժեշտություն են՝ հասարակական կարգի և օրինականության ապահովման, պաշտոնադար անձանց կողմից իրենց պարտականությունների պարզաճ կատարման փեսանկյուններից: Հոդվածում քննարկվում են ՀՀ Ազգային ժողովի պարզամավորի, ՀՀ նախագահի, ՀՀ կառավարության անդամի, Մարդու իրավունքների պաշտպանի, դատավորների, դատախազների և պաշտոնադար այլ անձանց թեկնածուներին ներկայացվող նվազագույն պահանջներն ու անհամապատասխանության մասին դրույթները: Արվում է եզրակացություն Ազգային ժողովի պարզամավորի թեկնածուի փարիքային ցենզը բարձրացնելու, բարձրագույն մասնագիտական կրթության պահանջ նախատեսելու և ՀՀ պաշտոնադար անձանց կարգավիճակին համապատասխանող այլ անհրաժեշտ փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ:

Բանալի բառեր՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն, սահմանադրական պահանջ, սահմանափակում, անհամապատասխանություն, ցենզ, փարիք, քաղաքացիություն, նստակեցություն, կրթություն, կարգավիճակ, իրավական կարգավորում, Ազգային ժողով, պարզամավոր, Հանրապետության նախագահ, կառավարություն, դատավոր, դատախազ, Մարդու իրավունքների պաշտպան, պաշտոնադար անձ:

CONSTITUTIONAL REQUIREMENTS FOR OFFICE-HOLDER CANDIDATES IN THE ARMENIAN REPUBLIC: NECESSITY OR CONDITIONALITY

HAKOBYAN RUZANNA

*Doctor of Law, Associate Professor,
Rector of Gavar State University*

The article is dedicated to the requirements and restrictions for candidates of office-holders established by the Constitution of the Republic of Armenia. In professional literature, the concept of "minimum requirements" is defined by the term "census" (qualification). Qualifications are manifested in the form of age, citizenship, residence, educational, scientific, professional, linguistic, property and other mandatory requirements.

It is mentioned that the minimum requirements for the candidates of office-holders, and provisions on incompatibility are necessary from the perspective of ensuring public order and legality, as well as proper performance of duties by office-holders. The article dwells on the provisions on incompatibility and the minimum requirements for candidates of the Deputy of the National Assembly of the Republic of Armenia, the President of the Republic of Armenia, the member of the Government of the Republic of Armenia, the Human Rights Defender, judges, prosecutors and other officials. A conclusion has been made on increasing the age qualification for the candidate of Deputy of the National Assembly, imposing requirements for higher professional education and making other necessary changes corresponding to the status of RA officials.

Keywords: *Constitution of the Republic of Armenia, constitutional requirement, restrictions, incompatibility, census, age, citizenship, residence, education, status, legal regulation, National Assembly, Deputy, President of the Republic, Government, Judge, Prosecutor, Human Rights Defender, Office-holder.*

КОНСТИТУЦИОННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ – НЕОБХОДИМОСТЬ ИЛИ УСЛОВНОСТЬ ДЛЯ КАНДИДАТОВ ДОЛЖНОСТНЫХ ЛИЦ РА

АКОБЯН РУЗАННА

*доктор юридических наук, доцент,
ректор Гаварского государственного университета*

Статья посвящена требованиям и ограничениям, устанавливаемым Конституцией Республики Армения для кандидатов на должности высших должностных лиц. В профессиональной литературе понятие «минимальные требования» обозначается термином «ценз». Цензы проявляются в виде ценза

гражданства, оседлости, возрастного, образовательного, научного, профессионального, языкового, имущественного, и др. обязательных требований.

Отмечается, что положения о несовместимости и минимальные требования для кандидатов на должности высших должностных лиц необходимы с точки зрения обеспечения общественного порядка и законности, а также для того, чтобы должностные лица надлежащим образом выполняли свои обязанности. В статье обсуждаются положения о несовместимости и минимальные требования, предъявляемые к кандидатам на должность депутата Национальное Собрание РА, Президента РА, члена Правительства РА, защитника прав Человека, судьи, прокурора и другим должностным лицам.

Сделано заключение относительно повышения возрастного ценза кандидата в депутаты Национального Собрания, необходимости требования высшего профессионального образования и внесении других необходимых изменений, соответствующих статусу должностных лиц РА.

Ключевые слова: Конституция Республики Армения, конституционное требование, ограничения, несовместимость, ценз, возраст, гражданство, оседлость, образование, статус, правовое регулирование, Национальное Собрание, депутат, Президент Республики, правительство, судья, прокурор, Защитника прав человека, должностное лицо.

ՄԵԴԻԱՑԻԱՅԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ

ԳՊՀ դասախոս,

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի

քրեական դատավարության ամբիոնի դասախոս

e-mail: gexecik_vardanyan@mail.ru

ՏԵՐ-ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ ԱՍՏԴԻԿ

ԳՊՀ հումանիտար մասնագիտությունների ֆակուլտետի

իրավագիտություն բաժնի մագիստրատուրայի

երկրորդ կուրսի ուսանողուհի

e-mail: astgh9696@mail.ru

**Հոդվածի հիմնական նպատակը Հայաստանի
Հանրապետությունում մեդիացիայի ինստիտուտի ներդրման
հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունն է: Խնդիր է դրվել բացահայտել
մեդիացիայի ինստիտուտի սոցիալ-իրավական էությունը,
առանձնահատկությունները միջազգային փորձի օրինակով, ներկայացնել**

ուսումնասիրվող ինստիտուտների կարևորությունն ու արդիականությունը արդարադատության արդյունավետության բարձրացման գործում և առաջարկել տեսական լուծումներ: Օգտագործվել են վերլուծական, իրավահամեմատական մեթոդները, որոնց կիրառմամբ ուսումնասիրվել են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությունը, ինչպես նաև օտարերկրյա իրավական համակարգում ու իրավակիրառ պրակտիկայում գործող սկզբունքները և տեսաբանների հեղազոտությունները: Արդյունքում՝ հանգել ենք այն եզրակացության, որ Հայաստանում մեդիացիայի ներդրումն անհրաժեշտություն է: Այն հնարավորություն կընձեռի նվազեցնելու դատարանների ծանրաբեռնվածությունը, կրճատելու պետական, դատական ծախսերը: Սկզբնական ժամանակահատվածում ինստիտուտի ներդրումը կարող է իրականացվել միջազգային փորձից ելնելով, հեղազայում Հայաստանի Հանրապետությունում ինստիտուտի զարգացմամբ պայմանավորված, ծագած խնդիրները լուծելու ու բացերը լրացնելու անհրաժեշտությունից ելնելով կլրացվեն ու կփոփոխվեն մեդիացիայի ինստիտուտի կիրառման ընթացակարգերը:

Բանալի բառեր՝ մեդիացիա, միջնորդություն, սկզբունք, մեդիացիայի սուբյեկտ, միջազգային փորձ, Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգ, իրավակիրառ պրակտիկա:

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF MEDIATION IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

VARDANYAN GEGHETSIK

Lecturer, Gavar State University,

Lecturer of the Department of

Criminal Justice of the Academy of the

RA Police Educational Complex

TER-GASPARYAN ASTGHIK

2nd-year Master student, Faculty of Humanities,

Department of Jurisprudence, GSU

The main purpose of the article is to study the problems of introduction of the mediation institute in the Republic of Armenia. The task is to identify the social and legal essence of the mediation institute, especially on the example of international experience, to present the importance and relevance of the studied institutions in improving the efficiency of justice and to offer theoretical solutions. Analytical,

comparative-legal methods were used to study the legislation of the Republic of Armenia, as well as the principles and theories of the foreign legal system and legal practice. As a result, we came to the conclusion that the introduction of mediation in Armenia is a necessity. This will reduce the workload of courts, as well as the government and court costs. In the initial period, the introduction of the institute could be based on international experience, as well as on the need to solve problems and fill gaps in the future due to the development of this institute in the Republic of Armenia. The procedures for the application of mediation will be supplemented and modified.

Keywords: mediation, application, principle, the subject of mediation, international experience, legal system of the Republic of Armenia, enforcement practice.

ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ МЕДИАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

ВАРДАНЯН ГЕХЕЦИК

преподаватель ГГУ,

преподаватель кафедры уголовного судопроизводства академии

Образовательного комплекса полиции РА

ТЕР-ГАСПАРЯН АСТГИК

студентка магистратуры второго курса отделения юриспруденции, факультета гуманитарных наук ГГУ

Цель статьи-изучение проблем внедрения в Республике Армения института медиации. Поставлена задача выявить социально-правовую сущность и особенности института медиации, с учетом международного опыта, представить важность и актуальность изучаемых институтов в деле повышения эффективности правосудия и предложить теоретические решения. Аналитические и сравнительно-правовые методы применялись при изучении законодательства Республики Армения, а также действующих принципов и исследований теретиков зарубежной правовой системы и правоприменительной практики. В результате мы пришли к выводу, что введение медиации в Армении является необходимостью. Это позволит снизить нагрузку судов, сократить государственные и судебные расходы. В начальный период внедрение института может осуществляться исходя из международного опыта, в дальнейшем, обусловленное развитием института в Республике Армения, исходя из необходимости решения возникших проблем и восполнения пробелов, будут дополнены и изменены процедуры применения медиации.

Ключевые слова: медиация, посредничество, принцип, субъект медиации, международный опыт, правовая система Республики Армения, правоприменительная практика.

**ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ**

ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ

ԳՊՀ դասախոս,

«Նուսրիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի
քրեական դատավարության ամբիոնի դասախոս

e-mail: gexecik_vardanyan@mail.ru

ԳՅԱՐԳՐՑՅԱՆ ՍԻՐՈՒՇ

ԳՊՀ հումանիտար մասնագիտությունների ֆակուլտետի
իրավագիտության բաժնի

մագիստրատուրայի առաջին կուրսի ուսանողուհի

e-mail: sirush.gargrcyan@mail.ru

Հողվածի նպատակն է հանգամանալից ուսումնասիրության ենթարկել ներկայացուցչության ինստիտուտը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարությունում: Ժամանակակից քաղաքացիադատավարական իրավահարաբերություններում ներկայացուցչությունը զբաղեցնում է հիմնարար տեղ և համարվում է կարևոր ինստիտուտ Հայաստանի Հանրապետությունում: Քաղաքացիադատավարական շրջանառության մասնակիցները հաճախ չեն կարող ինքնուրույն, առանց որևէ մեկի աջակցության իրացնել իրենց պարականոն իրավունքները, ձեռք բերել նորը, կատարել իրենց վրա դրված պարականությունները կամ կատարել այլ իրավաբանական գործողություններ, որոնք իրենց համար կստեղծեն իրավահարաբերությունների առաջացում, փոփոխություն կամ դադարեցում: Բայց նրանք հնարավորություն ունեն դա անել ոչ թե անձամբ, այլ ներկայացուցչության ինստիտուտի միջոցով: Ներկայումս քաղաքացիական դատավարությունում դատական ներկայացուցչության դերը զգալիորեն աճել է: Քաղաքացիները ցանկանում են, որ իրենց շահերը դատարանում պաշտպանեն հմուտ ներկայացուցիչները: Վերջին տարիներին Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիական գործերի քանակն աճել է, որը մի կողմից պայմանավորված է քաղաքացիների՝ դատարանի նկատմամբ վստահության աճով, մյուս

Կողմից՝ քաղաքացիական դատավարությունում փորձառու ներկայացուցիչներ ներգրավելու հնարավորությամբ:

Բանալի բառեր՝ Դատական ներկայացուցչություն, քաղաքացիական դատավարություն, ներկայացուցիչ, ներկայացվող, փաստաբան, դատավարական ինստիտուտ, իրավունք, լիազորություն, իրավաբանական օգնություն, դատարան, օրենսդրություն:

**REPRESENTATION AS A CIVIL PROCEDURE INSTITUTION IN THE
REPUBLIC OF ARMENIA**

VARDANYAN GEGHETSIK

Lecturer, Gavar State University,
*Lecturer of the Department of Criminal Justice of the
Academy of the RA Police Educational Ccomplex*

GYARGRTSYAN SIRUSH

*1st-year Master Student
of Jurisprudence Department
of the Faculty of Humanities, GSU*

The purpose of the article is to study the institution of representation in civil proceedings in detail in Armenia. Representation occupies a fundamental place in modern civil procedural legal relations and is considered to be an important institution in the Republic of Armenia. As a result, it becomes clear that the participants of civil turnover often can't independently, without someone's support, exercise their rights, acquire new ones, perform their duties or perform any other legal actions that will create emergence, change or termination of legal relations. However, they have the opportunity to do it not personally, but through the institution of representation. Currently, the role of judicial representation in the civil court has increased significantly. In court, citizens want their interests to be defended by competent representatives. In recent years, the number of civil cases in the Republic of Armenia has increased, which, on the one hand, is connected with the growth of citizens' claims on the court; and on the other hand - the possibility of involving experienced representatives in civil proceedings.

Keywords: *judicial representation, civil procedure, representative, represented, lawyer, procedural institute, law, powers, legal aid, court, legislation.*

**ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО КАК ГРАЖДАНСКО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ
ИНСТИТУТ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ**

ВАРДАНЯН ГЕХЕЦИК

*преподаватель ГГУ,
преподаватель кафедры уголовного судопроизводства
академии Образовательного комплекса полиции РА*

ГЯРГРЦЯН СИРУШ

*студентка магистратуры первого курса отделения юриспруденции
факультета гуманитарных наук ГГУ*

Цель статьи изучить институт судебного представительства в гражданском судопроизводстве РА. Представительство в современных гражданско-процессуальных правоотношениях занимает основополагающее место и считается важным институтом в Республике Армения. Участники гражданского оборота зачастую не могут самостоятельно без чьей-либо поддержки реализовывать принадлежащие им права, приобретать новые, выполнять возложенные на них обязанности или выполнять какие-либо другие юридические действия, которые создадут для себя возникновение, изменение или прекращение правоотношений. Но у них есть возможность сделать это не лично, а через институт представительства. В настоящее время роль судебного представительства в гражданском суде значительно возросла. Граждане хотят, чтобы их интересы защищали в суде компетентные представители. В последние годы в Республике Армения увеличилось количество гражданских дел, что, с одной стороны, обусловлено ростом исков граждан к суду, с другой-возможностью привлечения опытных представителей в гражданском судопроизводстве.

Ключевые слова: *судебное представительство, гражданский процесс, представитель, представляемый, адвокат, процессуальный институт, право, полномочия, юридическая помощь, суд, законодательство.*